

NAJGLAS

Letnik IV.

Trst, maja 1928.

Štev. 5.

„NAŠ GLAS“ izhaja v 12. številkah na leto. - Celoletna naročnina za Italijo 15.— L, polletna 8.— L, četrtletna 4.— L, posamezna številka 1.50 L. — Za Jugoslavijo je celoletna naročnina 60 Din., za ostale države 20.— L, polletna 10.— L, četrtletna 5.— L. Severna Amerika dol. 2.—; Južna Ame-

rika pesos papir 4¹/₂. — Posamezna številka 2.— L. — Izdajatelj, lastnik in odgovorni urednik: Roman Pahor. — Naslovno stran in vinjete narisal Milko Bambič. — Naslov uredništva in upravnništva: Trieste, Casella postale 348. Poduprava: Gorica, via S. Giovanni 7. Tiska Tiskarna „Edinost“ v Trstu, via S. Francesco d' Assisi 20.

VSEBINA 5. ŠTEVILKE:

Albrecht Dürer: MADONA S KANARČKOM (slika)	St. 129
France Bevk: SKRINJA S SREBRNIKI	130
Rihard Dehmel: PESNIK GOVORI (pesem)	132
Slavko Slavec: TIČARJEV TONE	132
Albrecht Dürer: LASTNI PORTRET (slika)	135
Ive Mihovilović: BOEM I DETE (pesem)	135
Ivan Vouk: PREZRTA ROŽA	136
Albrecht Dürer: GLAVA OTROKA (slika)	137
Janko Samec: BRATU ONSTRAN GROBA (pesem)	137
Alfredo Panzini: SMRT PINIJ	137
Radivoj Rehar: ALI SPOMINJAŠ. . . (pesem)	138
Radivoj Rehar: ZEMLJI (pesem)	138
Veno Pilon: IVAN CANKAR (slika)	138
Ive Mihovilović: POMLAD V MESTU (pesem)	138
Kotiček za otroke:	
ČUDEŽNI PANJ	139
Radivoj Rehar: PRAVLJICA O TOLOVAJU MODRASOVCU IN POVODNEM MOŽU MOČILNIKU	140
SOLNCE SIJE, DEŽEK GRE (nar. pesem)	142
Pouk in vzgoja:	
Branimir V.: KMET IN INTELIGENCA	143
GORSKA CESTA NA DOL NAD AJDOVŠČINO (slika)	144

Z. J.: PLANINSTVO IN IZLETNIŠTVO	145
Lepota naših krajev: MANGART IN JALOVEC, LOŠKA DOLINA Z VASJO (slika)	143
Igor Volk: RUSKI TEATER	146
Sir Philip Gibbs . F. M.: ZNANOST V BO-DOČNOSTI	148
DVE KRALJESTVI PRIRODE	151

Listek:

ODLOMEK IZ KNJIŽEVNOSTI	151
KNJIGE IN REVIJE	154
Iva Breščakova: SODOBNI NORVEŠKI KNJIŽEVNIKI	155
NAŠE SLIKE	156
TELESNA VZGOJA	157
DROBIŽ	157
Čaven: MALA GORA (slika)	159

Smeh in kratkočasje:

SMEŠNICE	160
UGANKE	160

Na plačnicah:

LISTNICA UPRAVE;
DOŠLE KNJIGE IN REVIJE;
REŠITEV UGANK;
ZA KRATEK ČAS.

LISTNICA UPRAVE.

Naročnikom v Jugoslaviji prilagamo položnice. Vsi oni, ki so naročnino že poravnali in jim je položnica vsled tega nepotrebna, se naprošajo, da jo izročijo drugim, ki bi se na list radi naročili.

Uprava «Našega Glasa» je otvorila tekoči račun pri «Poštni hranilnici v Ljubljani» pod št. 20313. Vsi oni, ki položnico izgubijo, poravnajo lahko naročnino pri svojem poštnem uradu z navedbo «Naš Glas» št. 20313.

S prihodnjo številko se bo ustavilo pošiljanje

lista vsem onim naročnikom v tu in inozemstvu, ki kljub opominom niso poravnali še naročnine.

Došle knjige in revije.

Dr. Mavricij Rus: Zdravje mladine. Higijena doma in v šoli. Natisnila in založila Učiteljska tiskarna v Ljubljani, 1928. Cena 40 Din.

G. Philips — Oppenheim: Milijonar brez denarja. Roman. Knjižnica «Jutra», zv. 20. Cena broš 20 Din, vez. 80 Din.

Ali ste poravnali naročnino?

Letnik IV.

V Trstu, maja 1928.

Številka 5.

Albrecht Dürer: Madona s kanarčkom. (Muzej cesarja Friedricha, Berlin).

Skrinja s srebrniki.

France Bevk.

10.

K Jeramu so prišle ženske daleč pred Tonetom, se pokrižale stojé v vratih in se čudile.

«Že drugi dan in še vedno taka leži.»

«Jaz nisem mogla,» se je opravičevala Robarica.

«Saj tebi nismo rekly.»

Robarica je odšla domov, ženske so pričele napravljati rajnico, ki je bila že trda, da je niso mogle preobleči, le obraz in roke so ji umile. Vse, kar ni bilo zaklenjenega, so prebrskale do zadnjega kotička.

«Saj ste priča, da ne kradem,» je dejala vsaka. «Kakšna revščina!»

«Skopost, skopost... saj nič nimajo!»

Položile so jo na star mizarski stol in jo pogrnile z rjuho, ker mrtvaškega prta ni bilo. Ko so delo končale, so stale okrog in jo gledale.

«Saj bi šla domov,» je dejala ena izmed njih, «ali predaleč mi je.»

«Bog ve, če bo kupil sveče?»

«Meni jih je dal,» se je oglašila tretja.

Svečnikov ni bilo pri hiši. Izvotlile so dve debeli repi in vtaknile sveče vanje. Za tramom so dobile ostanek oljčne vejice in jo položile v prsteno skodelico vode. Slednjič so še svetniki izpod stropa romali k rajnici in zastavili okno v polkrogu.

Med tem se je vrnil Tone domov. Ko je zagledal mater med dvema svečama, se je dvignila tesnoba iz njega, cči so se mu zarosile, stopil je k nji in jo pokropil.

«Ali ni več Robarice?» je vprašal.

«Odšla je.»

«Zdaj moram še doli,» je dejal skoraj nevoljen.

«Le pojdi! Za pogreb ne boš tako kmalu letal okoli. Na poroko in na krst bo treba misliti.»

Pod mrak je prišlo nekaj ljudi iz vasi in iz samote, mrtvaški oglednik in dva pogrebca, ki sta kmalu odšla, da poskrbita za krsto. Tone je prinesel žganja iz kleti in toliko kruha, da ga je vsakdo lahko prigriznil k pijači.

Noč je bila dolga. Starec z ogromnimi obrvmi je zmolil tri dele rožnega venca in

vpletel v molitev legijone duš, ki jih je ločil po načinu njih smrti. Po polnoči je ostalo le par ljudi, še ti so se borili s spancem in šepetali v pritajeni besedi.

Jutro je prineslo odrešenje. Iz drema-vice noči je vstal dan, plameni sveč so pobleleli. Sveži zrak je planil v izbo. Nebo je sijalo jasno, brda so bila ukovana v zlato.

Tone je stal sredi izbe in se razgledoval. Pomilovalni pogledi so polzeli čez njegov obraz, da je čutil, kako so zadevali v njegovo dušo. Bilo mu je, kakor da je odveč, in vendar so izpraševali, kam je šel, če je le izginil iz hiše.

Ko so položili rajnico v krsto in zmolili očenaš, je Tone zrl topo pred se. Bilo mu je mrzlo pri srcu, vendar je videl kolo-barje, ki so mu plesali pred očmi.

Zabili so krsto in navezali nanjo nosila; ko so krenili skozi vrata, se je zavedel iz omotice in šel za njimi.

Pozno pod večer se je vrnil domov. Bil je nekoliko od vina, truden in zaspan. Ženska, ki je bila ostala čez dan pri hiši, je dejala:

«Zdaj lahko grem.»

Tone je sedel, podprl glavo in hotel misliti; misli so se mu trgale kakor preperela vrva.

«Pomolzla sem, živini sem položila, za nočoj je vse v redu. Ti pa ne misli na žalost, oženi se, brez gospodinje ne moreš biti.»

Bila je že na vratih, ko se je Tone zgani in dejal: «Bomo že poravnali.»

Znova je zlezal v misli.

Nastala je trda tema, Tone se je zdramil in prižgal brlevko ter jo postavil na konec peči. Stopil je k postelji, vzela blazino, na kateri je umrla mati, in jo vlekel za hlev.

Tam je vrgel blazino na tla, odprl foveč in jo preparam, da je zletela sirkovina iz nje; veter je odnašal prah, ki je silil v usta in oči.

Zakuril je kres. Počasi se je prijemal plamen perja, plapolal in pojema, veter je raznašal dim in pepel. Tone je drezal z nožo v kup, nad katerim je stal kot črna senca in žgal zadnji spomin na mater.

Ko je plamen ugasnil, se je vrnil v izbo, legel oblečen na peč in trdo zaspal.

Z materino smrtjo je doživel Tone važen prelom svojega življenja. Neumorne roke, ki so gibale od jutra do večera in so bile zvezane s slednjim predmetom v hiši, so zmanjkale. Tone jih je poizkušal nadomestiti, a je bil okoren in truden, da bi bil najraje vse pognal v kot, zaklenil hišo in šel, ne jedel in ne pil.

Sedel je in mislil, da je domislil:

«Tako ne bo šlo; ženske bo treba v hišo.»

Domislil je najenostavnejšo in ob enem najtežjo misel:

«Oženiti se moram.»

V nedeljo je gledal po deklških obrazih in obupal. Bil je v dobi, ko se mu je odmaknila misel na žensko tako daleč, da je niti fizično ne duševno ni več pozelel. Zdajci je izbiral brezplačno delavsko moč, bilo mu je težje. Morebiti je katera izmed tistih, ki bi bila po letih zanj primerna, pogledala za njim. Njegovo oko ni bilo bistro, da bi jo opazilo.

Mesec po materini smrti je nesel v mlin. Pot ga je vodila mimo Robarja, od tam niz hriba v dolino do vode in ob vodi do tolmuha, v katerem se je stekala voda in odteкала po lesenem, zağrajenem koritu ob bregu, šumela v žleb, ki je slonel na treh kobilicah, in se pršila na cicajoče mlinsko kolo. Mlin je bil ves pogreznjen v zemljo, z edinim oknom, vlažen in mahovit.

Tone je vzel iz skrinje par tolarjev, da nakupi ž njimi par potrebnih stvari, nazaj grede pa oprta meh in pride še pred nočjo domov. Živino je bil napojil in jim namestal polne jasli. «Bo že počakala, da se vrnem,» je mrmral.

Ko se je vračal iz doline, kjer je jedva utegnil popiti kanec vina, je dohitel na poti žensko, ki se je okrečavala na počivalniku, dasi ni nosila drugega s seboj kot veliko culo nataknjeno na levo roko. Imela je širok, rdeč obraz in krepko telo; njene oči so gledale križem, a ne toliko, da bi ne vedel, katero oko ga motri. Krepko telo je kazalo vse znake prekipevajoče obilnosti, prekratki rokavi so se rezali v debele roke, meča so se širila nad čizmi. Gledala je dobrodušno. Tone je prišel tik do nje, da se ni premaknila, le pogled je uprla v tla.

«Kar pojdim, pojdim, kaj bomo počivali,» je dejal Tone za pozdrav.

Dekle ga je pogledalo.

«Saj bo res treba,» je dejala čez par trenutkov in se dvignilo. «Sicer pred nočjo ne bom doma.»

«Odkod pa si, da te misli ujeti tema?» je Tone uravnal svojo hojo vstric z njeno.

Dekle je par minut molčalo. Kakor da se misli počasi spočenjajo in jih nosijo možgani več minut, da se porodé.

«Saj jaz te poznam,» se je zasmejala čeča.

Tone jo je pogledal. Ni se mogel domisliti, katera naj bi bila. Zdajci ga je mikalo izvedeti.

«Ne spobnam se, da bi te kdaj videl. In če sem te videl, si mi šla iz glave. Čegava si? Iz Novine nisi.»

Sramežljivo in težko je povedalo, naglo ji je zdrknila beseda z jezika:

«Osojnikova sem. No, ali zdaj veš?»

Tone je zazijal in pomislil. Steza, ki je vodila na levico preko gorskega slemena, se je kmalu cepila. V globoki pribrežni rupi, ki je tvorila konec žleba, kateri se je vlekel z vrha nasprotne strani slemena v navpično grapo, je stala Osojnikova hiša.

«Ti si?» je dejal, ko se je domislil nje-nega doma. «Kako ti je ime?»

«Marjanca.»

«Kje si bila, da neseš culo? Ali si mari nakupovala?»

«Služila sem,» je odgovorila Marjanca, ki jo je zapustila sramežljivost in ji je zrastel jezik.

«Kje?» je vprašal Tone.

«Pri Lajnarju v Planini.»

«In zdaj greš domov?»

«Grem. O svetem Juriju bi morala iti. Pa me je imel enkrat lenec, da sem zadremala zvečer pri kodelji. Gospodar ima tako grd loputnik, da mi je izmislil ime, ki ga ne maram nositi. Flevta mi je dejal. Če sem flevta, sem mu rekla, nisem za vas; pove-zala sem culo in sem šla.»

«Pa ni bil nič hud za to?»

«Hud bo? Po zimi ni dela, spomladi bo dobil drugo.»

«Poglej,» je pomislil Tone, «nimaš dekle, tu se ti ponuja, ne izpusti je iz rok. Pa če jo lenoba tlači,» si je ugovarjal. «Kaj bo pri tebi, ko si sam hnotala in ni toliko dela. Kmetu ne delaš nikoli zadosti.»

«In zdaj boš doma?»

«Bom,» je odgovorila.

Šla sta nekaj časa in nista govorila. Tone je mislil, z vsako mislijo je imel težji in trši korak. Prišel je na konec zadnje misli in se je zdramil.

«Pridi k meni za deklo, Marjanca. Mati mi je umrla, sam sem in tako ne morem ostati...»

Dekle se je ozrlo po njem. Ko je videlo, da misli resno, jo je postalo znova strah. Laskalo ji je vabilo, vendarle je omahovala.

«Domov sem mislila iti.»

«Ali ni bolje, da greš iz službe v službo? Sama boš gospodinja, dela bo po zimi malo, po leti mnogo, jedla boš, kar in kakor boš skuhala.»

V Marjanci je vstala slika bodočega življenja lepša, kakor jo je Tone tisti hip namerjal naslikati.

«Kar se plačila tiče,» je mrmral Tone dalje, «kolikor si imela v Planini, ti obljubim tudi jaz...»

Dospela sta do križpotja. Dekle bi moralo kreniti med leščevjem in robidjem na levo. Ustavilo se je, delo nogo na kamen, culo je položilo na koleno. Gledalo je z mirnimi, malce bebastimi očmi na Toneta, ki je čutil zadrego. Marjanca bi bila rada privolila v prošnjo takoj, ni se ji zdelo spodobno. Čakala je nove besede, ali da jo prime za roko in jo potegne za seboj. Toликšnega poguma Tone ni imel.

Gledala sta se pet minut. Marjanca je cefrala konec predpasnika. Tone je žvižgal pred se. Slednjič se je Tone zganil.

«Podvizati moram,» je dejal, «da me ne dohiti noč. Če hočeš, pojdi kar z menoj.»

Marjanca je dela culo na roko in molče krenila za njim. Vso pot do mlina nista spregovorila besede. Kakor da sta navezala usodo drug na drugega in razmišljata o tem.

(Dalje prih.)

Pesnik govori.

Ljudje so žvižgali in so hvalili,
a kritiki čekali so in vpili.

Le pesnik se smehljal je: Vse to izzveni;
krog mene večno moj zeleni gozd šumi.

Rihard Dehmel.

Tičarjev Tone.

Slavko Slavec.

VII.

Solčni žarki so padali poševno na belo usmiljenko ob vznožju Tonetove postelje, pričakujočo, kaj ukaže gospod sodnik, ki je z važnim licem sédel k bolnikovemu zgjavju. Za usmiljenko je stal drug, mlajši gospod z usnjeno torbo pod pazduho.

«Mizice bi nam bilo treba,» je dejal sodnik, išoč z očmi po sobi.

Sestra Serafina je neslišno odšla in prinesla iz bližnje sobe preprosto, belo mizico s prav tako stolico. Gospod z usnjeno torbo si je pomaknil oboje na drugi strani postelje skoro k zgjavju, sédel in izvlekel neke papirje iz torbe.

«Kadar bo treba, vas pokličeva,» je šepnil sodnik usmiljenki in sestra Serafina je tiho odšla.

«In zdaj, Anton Tičar,» je ogovoril bolnika, «povejte vse lepo in počasi, kakor se spominjate, o tistem večeru, ko so vas napadli in ranili. Kar poveste, mora biti tako resnično, da lahko s prisego potrdite.»

«Vse?» je pomislil Tone. «Kratka besedica, a če bi vse povedal, bi gospodu pri mizi prej roka omahnila, nego bi mogel vse zabeležiti. Kako bi mogel človek, vračajoč se po treh letih k svoji nevesti, vse povedati, kar doživlja na taki poti, kakršna je bila njegova s postaje proti domu?» Vsiljevalo se mu je toliko besed, da svojih misli nikakor ni mogel urediti in je v vidni zadregi pogledal sodnika.

Ta je razumel in začel s primernimi vprašanji uravnavati tok Tonetovih misli. Čez malo mu jih je toliko uredil, da je bolnik prosto in mirno pripovedoval, kako je prekoračil brv in pospešil korak, da bo prej doma. Tedaj je mahoma začutil, kakor bi ga kdo sunil v levi bok, kovčeg se mu je zamajal na ramenu in steza in jarek, polje in brajde, vse je pred njim zaplesalo kakor suho listje v močnem vrtincu. Glavo mu je objela trudnost in premagal ga je spanec. Prebudil se je šele v bolnici in šele tu izvedel, kaj se je zgodilo.

«Videli niste nikogar?»

«Četr ure pred brvo sem srečal ženico z dečkom; vozila sta dvokolnico s plevelom. Na brvi sem se ozrl po travnikih in

videl daleč pri zadnjih vrbah tri ali štiri konje na paši in ob strugi dva pastirja, ki sta pokala s bičem.»

«Nikoogar drugega? Ne na cesti ne na polju?»

«Ne.»

«Zapišite,» je velel sodnik gospodu na drugi strani postelje in začel nestrpnostno vrzeti veržico na telovniku. «Pa to je vse nič in nič. Tako ne pridemo nikamor. — A zdaj,» se je sklonil spet k bolniku, «ko so vam povedali in sami videli, kaj se je z vami zgodilo — kaj mislite, kdo vas je?»

«Ne vem,» je dejal Tone odkrito.

«Nekdo vas vendar je. Kovčeg vam je pustil, denar in uro tudi. Okradel vas ni. Torej vas je iz sovraštva. Ali poznate kakega svojega sovražnika? Ali je bil kdo jezen na vas radi Svetkove Ivanke, s katero ste si dopisovali?»

«Ne vem,» je odvrnil Tone. Edino o materi je dobro vedel, da je bila jezna radi tega dopisovanja, a tega vendar ni mogel praviti sodniku.

Sodnik je nabrusil še nekaj ostrih vprašanj, na katera bi bil za odgovor najrajši slišal kakšno ime. A imena ni bilo. Tone je ponavljal svoj: «Ne vem.»

Gospoda sta komizgnila z rameni in odšla.

Po kosilu je prišla Tonetova mati. Danes je smela s sinom tudi govoriti. Kramljala sta o bolezni in domu, o sodniku in gospodski in ko sta si že vse povedala, je Tone čutil, da vse to ni Bog ve kako važno niti poglobitveno. Težko mu je bilo sprožiti vprašanje, ki mu je ves čas materine prisotnosti palilo ustnice. Pomolčal je, kakor bi izbiral besede, pogledal v strop in vprašal tiho:

«Mati, ali ste še hudi na Ivanko?»

Mati je odgovorila z vprašanjem:

«Ali jo misliš vzeti?»

«Pa jo vzemi,» se ji je izvilo kakor človeku, ki se po dolgem upiranju sprijazni z novo mislijo samo zato, ker vidi, da bo upiranje zaman. «Gospodinjala pa bom jaz,» je še dodala.

«Le!» se je oddahnil Tone. In samemu sebi je ponovil: «Zdaj smo na konju.»

Isto popoldne ga je obiskala tudi Ivanka. Rada bi mu bila kaj nesla: spekla bi mu

bila potico, kupila dobrega vina, pripravila malo pečenke. A povedali so ji, da je Tonetu vse to še prepovedano; zdravnik ne dovoli. Zato mu je postavila k postelji le šopek nageljnov s svojega okna in drugega cvetja s svojih gredic.

«Kako si bled,» je rekla. Njene oči pa so razlagale: «Poprej si bil kakor mak sredi polja. Zamaknjena sem bila v poljano, ker si ti rasel v njej in ji dajal poseben čar. Zdaj so te pokosili. Poljana vene in me ne mika več.»

«Ne bodi še ti,» je odgovoril. Njegove oči pa so dodale: «Tudi jaz sem se zagledal v naše polje, ker cvete taka roža v njem. Ko bi nje ne bilo, Bog sam vedi, ali bi me tujina bila res izpustila. Jaz prihajam po svojo rožo. Ne veni mi.»

«Slab si še,» je dejala. In njene oči so vpraševale: «Žéli, povej: kako naj ti pomagam? Spet se mora mak razpihniti sredi polja. Ti se moraš zdrav vrniti k meni, da bova vkup živela v poljani.»

«Kmalu bo bolje,» je odvrnil. In oči so zatrjevale: «Še malo poležim, potem pa vstanem in se vrnem pote in te odvedem na svoj dom. Mlada nevesta pojdeš z mano in ne ločiva se nikoli več.»

«Kaj pa mati?» je vprašala. Njen pogled je dvomil: «Če me tvoja mati ne mara, je vse zaman; ne upala bi si v hišo.»

«Rekla je, da te lahko vzamem,» jo je pomiril. Oči so se mu iskrale: «No, vidiš; zmerom sem pravil, da mati odneha. Ljubezem, kakršna je med nama, mora zmagati.» In glasno je dodal: «Zdaj sva na konju.»

Ona se je sladko nasmehnila. Zdaj je tudi ona verjela.

Pot iz mesta ji je bila silno kratka in prijetna. Vse bilke in vse vejice so ji šepetale:

«Zdaj smo na konju.»

VIII.

Tone je moral ostati še dober mesec v bolnici. To čakanje in ležanje mu ni bilo pretežavno. Vsak teden je po enkrat ali dvakrat prihajala mati in po dvakrat ali trikrat Ivanka. Kmalu je smela razen rož prinašati tudi kak prigrizek za priboljšek in zdelo se ji je, da Tonetu vse, kar pride iz njenih rok, neznansko tekne. Bledica je

usihala na njegovih licih in skozi jo je prebijala nekdanja zdrava, rjavkasta polt.

«Zdaj pa le pripravi balo,» je menil Tone ob neki taki priliki. «Kmalu jo bomo vozili.»

«Že danes jo lahko peljete,» se je nasmehnila ona. «Davno je že pripravljena.»

«To se ti že šmentano mudi,» ji je ponagajal.

«Mislim, da ne bolj kakor tebi.»

«Ta je pa resnična,» je kimal. Beli zobje so se mu zalesketali vanjo in radostne oči so ji šepetale: «Res, Ivanka, meni se strašno mudi. Kar nocoj bi te najrajši odvedel v cerkev in na svoj dom.»

Čez par tednov se je vrnil iz bolnišnice. Domači so prišli z vozom ponj. Pri brvi v polju so ustavili in Tone je stopil z voza in si ogledal mesto, kjer je bil ondan obležal. Ko je zopet sedel na voz, mu je pogled na domačo cerkev takoj izbrisal žalostne spomine in v duhu se je videl z Ivan-ko pred oltarjem.

Zdravnik mu je naročil, naj doma nekaj tednov miruje, dokler se bolj ne okrepi. A Tonetu se je zdelo, da se je v mestu zadosti naležal; že drugi dan je začel kaj malega pomagati pri živini in na polju. Čutil je, da mu z delom lijejo nove sile v ude. Kmetski opravki so ga tem bolj mikali, ker jih že dolga tri leta ni mogel več vršiti. Ko je zdaj obredel dom in polje, je tudi presodil, da je tu in tam kaj zanemarjenega in zaostalega, kakor bi domači brez njega ne bili mogli vsega zmagovati. Do poroke si je hotel dom lepo urediti in pripraviti nevesti čedno domovanje.

Pozna jesen in prva zima sta bili kakor nalašč za tako pripravlanje. Brž po božiču so Toneta in Ivanko oklicali in čez tri nedelje sta se vzela.

«Ali sva na konju ali nisva?» jo je vprašal Tone stih, ko jo je ponosno privedel kot svojo ženo čez cerkveni prag na trg pred cerkvijo in zagnal prgišče sladkorčkov v prežečo vaško otročad.

«Sva», je rekla komaj slišno in ga živo pogledala.

Kosilo so imeli pri Svetkovih, večerjo pa pri Tičarjevih. Tonetova mati je ta večer z belim predpasnikom kraljevala v kuhinji in vihtela kuhalnico nad lonci in kozicami. Nevesto je prijazno sprejela:

«Ivanka, bodi mi pozdravljena. Bog mi ni dal hčere; zdaj mi jo je Tone pripeljal v hišo.»

Stisnila ji je roko in Ivanka jo je objela.

«Hvala, mati», je rekla. «Biti vam hočem dobra hči.»

Svatje so se razvrstili za mizami, mati pa je odšla zopet v kuhinjo in tu poveljevala do konca svatbe.

Dru-go jutro je Ivanka zgodaj vstala in, dasi je Tone trdil, da se nikamor ne mudi, je urno odhitela v kuhinjo. Mati je že netila ogenj na ognjišču.

«Dobro jutro, mati», je pozdravila nevesta.

«Bog daj. Zgodnja si. Danes bi te ne bilo treba, lahko bi malo poležala.»

«Mladi bi morali vstajati pred starimi; lahko me je sram», se je opravičevala nevesta v zadregi, poiskala metlo v kotu in začela pometati.

«Še bo prilika. Vstajala boš lahko kadar jaz ali pa še prej, kakor te bo volja.»

Ivanki se je zdelo, da so zadnje besede le radi lepega take; iz njih ji je zvenelo: «Vstajati boš morala zmerom kadar jaz in še prej — taka bo moja volja.»

«Mati», je rekla, «nevesta je ženska, ki nič ne ve. Tudi jaz še nič ne vem, kakšne so v hiši navade. Prve dni, bi vas prosila, da me malo poučite, kako in kaj, da ne bo kaj narobe.»

«Ne bo, ne,» jo je mirila mati. «Brž boš domača. Hiša sama uči. Delo se samo ponuja. Človek brž vidi, kje je treba prijeti.»

In prve tedne res ni bilo nič narobe. Pokuka ni bilo treba. Sama je Ivanka marljivo pomagala, kjerikoli je mogla, in dela ni nikoli nedostajalo. Nevesta se je skoro preveč gnala. Koncem drugega meseca je včasih malo sedla in se odpočila, a strah pred materjo ji ni dal. Ko pa jo je neko jutro premagala slabost, se ni mogla več zatajevati in je potožila Tonetu. Ta jo je pomenljivo pogledal ter jo odvedel v sobo.

«Ne smeš se mi tako ubijati,» jo je pogladil po licu in ji še bistreje pogledal v oči. Njen zaupno sladki, svetli pogled je potrdil njegovo domnevo.

«Lezi,» je dodal mehkeje, kakor bi mati govorila bolnemu otroku. «Ne smeš toliko delati — v tem stanu ne.»

Ona se ga je molče oklenila in se vzdihovaje zarila z obrazom v njegovo ramo. Ostal je še malo pri njej ter nato poiskal mater, ki si je na dvorišču nalagala naročje drv.

«Mati», je rekel. «Ivanka je malo slaba. Te mesece do poroda ne bo mogla tako delati kakor do zdaj.»

«Saj se mi je zdelo», je zamrmrala mati. «Seve, če je tako, bo treba potpeti. Dandanes so neveste slabotnejše, rahlejšje in bolj razvajene kakor prejšnje čase.»

Tone je začutil cst v njenih besedah in bi jo bil rad okrhal:

«Lahko, da se motite.»

«Ne motim se, ne. Videla sem jih že mnogo in vem, kako je bilo nekdanj in kako je danes. Rahla je tvoja, rahla. Naši hiši je treba trdnih rok. Zmerom sem trdila, da ta ni zate. Pa mladina ne sluša in misli, da je modrejša. Kar je, to je. Tvoja je, ti glej.»

«Mati, ne sodite prezgodaj. Ni tako rahla, ne. Ona bi delala, pa sem ji jaz prepovedal — radi otroka in radi nje.»

«Le dajaj ji potuho. A ne zabi, da ona še ni gospodinja in ti še nisi gospodar.»

«Če še nisem, pa bom; če ne tukaj, pa kje drugje.» Besede so bile kratke in jasne. Prikrita jeza je sršela iz njih.

«Zopet se začenja», je pomislil Tone in odšel nevoljno po opravkih. Ivanki ni povedal vsega tega pogovora; zabičil pa ji je znova, da mora počivati, ko bo čutila slabost.

Ko sta bila zvečer sama v sobi, je pomigal z glavo proti sredini Ivankinega trupla:

«Da bi se le to še srečno izteklo — potem smo na konju.»

«Smo?» je vprašala ona z bridkostnim nasmehom.

«Seveda smo», jo je pomiril s prepričevalnim objemom. Bolest, ki se je na njenih ustnih zibala med smehom in jokom, se je privesila v prisrčen, blažen smehljaj.

(Dalje prih.)

Ob velikih praznikih so ljudje navadno pobožnejši in gredo v cerkev v mnogo večjem številu kot ob navadnih nedeljah. Ob velikih praznikih imajo namreč po večini nove obleke.

Albrecht Dürer: Lastni portret. (Stara Pinakoteka, Monakovo).

Boem i dete.

Ja, star vagabund, grubijan, boem,
nekakvom sam ludom i besciljnom cestom
ušao u crkvu, s prepotentnim gestom.

Da za Boga neznam, govori se mestom,
ali neznam zašto, ostoh dirnut, nem.

Pred toplim oltarom u tihome kutu
sad se smerno molim i gledam u sliku
mekane Madone s detićem u skutu.

I sve nešto drugo vidim u tom liku...

Nesvesno učutah i više ne molim
nego samo gledam, (kako da odolim),
bele su joj ruke, a oči ko svila,
baš kano u žene, koju ludo volim...

Stari vagabund, boem, grubijan
mekano zatreptah, šapnuh ko kroz san:
O, to si ti draga! — Al' dete sred krila?...

Ive Mihovilović.

Prezrta roža.

Ivan Vouk.

V vrtu so rastle trije rožni grmi. Na prvem grmu so cvetele rdeče, na drugem rožnate, na tretjem bele rože.

Zjutraj je prišla v vrt starejša hčerka, da povije velik šop vrtnic; popoldne je imela praznovati zaroko s svojim izvoljencem sredi družinskega kroga in nekaterih povabljenecv.

Vrtnice so bile lepe. Nekaj jih je bilo komaj odprtih. Sramežljivo so kazale goloto nobogljenih cvetnih lističev. Z ljubeznivim pogledom je šla deklica mimo njih, ne da bi se jih dotaknila. Obrnila se je rajši k razcvelim sestricam, ki so se dobrikale mladi nevesti. Bile pa so vmes tudi bohotno razcvetene rože, ki so z vsiljivo kričečnostjo razkazovale lepoto in prisilile deklico, da je segla po njih. Tudi take so bile na grmih, ki so imele že za seboj najlepšo dobro svojega kratkega rožnatega življenja. Žalostno so povešale uvele glave, zadnje med zadnjimi. Deklica se je zamislila, utrgala eno izmed teh revic, se poigrala z njo, nato je začela trgati razkrečene lističe, kakor bi izpraševala usodo: «Ali me ljubi, ali me ne ljubi?» Ko je napol oskubila uvelo cvetlico, se je naveličala te igre, vrgla osmukano rožo v travo in šla dalje.

Na tretjem grmu z belimi rožami se je odlikovala lepa cvetlica. Bila je že odprta in razvita, njeni lističi so bili snežne beline, a okrog sebe je razširjala nevsiljiv, omanen duh. Cvetni lističi so bili še pokriti z nežnim praškom, ki je pričal o njeni dragoceni nedotaknjenosti.

Ko je prišla deklica k temu grmu, je potrgala mnogo cvetlic, iskala in izbirala je po svojem okusu najlepše med lepimi, toda čudno, najlepše ni videla.

Pozno popoldne, ko je bilo domače slavje že na vrhuncu, sta se zaročenca podala na vrt. Ženin je stopil k belemu grmu, iskal in utrgal rožo ter jo podal nevesti. Najlepša vrtnica je ostala na grmu.

Proti večeru so prihajali v vrt povabljeneci in povabljenke. Skoraj vsakdo si je utrgal cvetko, tako da so malone ogolili vse tri grme. Celo napol odprto popje so trgali ter s poželjivimi očmi iskali po razredčenih

vajah. Odšli so z vrta in rožni grmi so bili nekaj časa v miru. Na belem grmu je stala še vedno prelepa vrtnica. Nihče je ni zapažil, nihče se je ni dotaknil.

Skoraj že v mraku je prišla na vrt služkinja, čedno dekletko deželske lepote. Ušla je za hip iz kuhinje, ko se je veselo razposajenim gostom pridružila tudi gospodinja. Koj za dekletom je stopil na vrt gizdav fant, gladkega obnašanja, ki ugaja preprostim dekletom, vajenim zadirčnih besed in osornih ukazov.

Stopil je k njej, jo objel in rekel z osladnim glasom in poželjivimi očmi: «Ančka, srce moje, poljubček.» Ančka se je rahlo upirala, vendar prerahlo. Šla sta po stezi in prišla do treh grmov. Tedaj je gizdalin vnovič objel Ančko in je rekel kar tako, da je nekaj zinil: «Ančka, daj mi rožo!»

Stopila je k grmom. Nekaj bohotnih rdečk se je ponujalo na prvem, na drugem je ostalo le še popje in nekaj osutih cvetov. Na tretjem je kraljevala še vedno lepa vrtnica, ki so jo bili tedaj vsi prezrli.

Ančka je segla že po eni rdečih rož na prvem grmu, ko jo je gizdalin ustavil: «Ne maram rdečih, tako so kričeče in navadne. Dekle je skoraj užaljeno obstalo. Gizdalin je iskal z očmi. Pogled se mu je ustavil na prelepi beli vrtnici — prezrti roži.

Solnce je bilo zašlo. Večerna zarja je obsevala cvetlico, ki se je nenadno razbohotila, zakaj ogoljena rastlina je pošiljala vso svojo moč tej edini hčerki. Še vedno je bila prevabljiva. Beli prašek na lističih se ni še osul, nobena roka se je ni dotaknila.

Ančka je stopila k grmu, utrgala vrtnico in jo pripela mladeniču v gumbnico.

Tedaj se je iz hiše razlegel gospodinjin glas: «Ančka.» Naglo je Ančka poljubila gizdalina, zardela do ušes in odbrzela.

Gizdalin se je samozadovoljno nasmehnil, se obliznil, nato je vzel iz gumbnice belo cvetlico, jo malomarno vrtel nekaj hipov med prsti, se zagledal v eno točko, potem pa začel brezbrizno skubsti še od deviškega prahu rosno cvetlico. Kmalu se je naveličal tega, spustil rožo na tla, na stezo, in se začel izprehajati. Prižgal si je cigareto, se vdal samozadovoljnim in nečednim mislim in hodil gori in doli po stezi, pohodil večkrat oskrunjeno cvetlico in se vrnil v hišo, kakor da se nič ni zgodilo.

Albrecht Dürer: Glava otroka. (Louvre, Pariz).

Smrt pinij.

Alfredo Panzini.

«Zakaj ne bomo več videli teh pinij?» so me vprašali moji otroci.

«Ker morajo umreti.»

Videl sem, da so najlepše izmed pinij zaznamovane s križem od rdečega laka.

Požrešen dobičkar je bil nakupil gozd plemenitih pinij; nato ga je on prepustil drugemu, vsako pinijo za trideset lir. Za trideset lir so v kratkem času popadala stoletna debla; mrzel blesk sekire se je svetil v mehkem večeru; udarec, namenjen pinijevim deblom, je pel v blagem večeru.

Videl sem, kako so njih smaragdne kupole, sramotno povaljane po tleh, medlele kakor odrezani lasje mladenke; nato so postale rdeče-rumene, kakor pomočene v pravo kri. Videl sem, kako so gledale pohlevne rastline v bližnji poljani z začudenjem in usmiljenjem ona velikanska debla, ki so že padla ali bodo morala pasti; kolikor jih je še stalo, so zapletala svoje vrhove, kakor bi se hotela braniti, in so prosila solnce, veliko in močno, naj jih varuje; in solnce jih je zvečer odelo v vso svojo najlepšo svetlobo, ki jo je bilo vzelo smaragdu in rubinu; ali vsa ta lepota ni mogla potolažiti človekove sekire.

Tudi sirove ljudi z morja so pinije prosile usmiljenja: «Ko se vaše ladjice z rdečimi jadrji bližajo obali, vam naš šotor na obrežju kaže točko, kjer lahko pristanete. Zakaj bi nas torej ubijali?»

Oj, otožnost bolne duše! Ti udarci sekire zoper čudovita debla so tudi meni odmevali v srcu. Debla so bila tako lepa, da so se zdela iz starinskega srebra, lasje pa tako zmagoslavni, tako gosti, tako živi, lasje zemlje, odrezani z udarci sekire; lasje, ki so se kot prijateljska roka razgrinjali nad mojimi otroki — odrezani za trideset lir!

Ah, sveti Francišek, čudoviti sovražnik bogastva, vse na svetu se zmerom prodaja po trideset denarjev!

«Me smo bile nekoč,» so govorile umirajoče pinije, «plemenita, starodavna šuma vzdolž slavnega morja; naše matere so tolažile Danteja, tega velikega zemljana, ki je oči upiral v onstranska carstva, medtem ko je kruta vojna med ljudmi lajala zoper

Bratu onstran groba.

K tebi, brat, ki v črne
zemlje grobu spiš,
in v noči srebrne
kakor plamen tliš;

k tebi, ki v življenja
dni kot strog čuvar
vodil hrepenenja
svetli te je žar;

ki si šel od doma
v večnost lep in čist,
naj nocoj poroma
ta prebridki list:

Živo in veselo,
veš, je zdaj pri nas!
Mi živimo smelo
kot za pustni čas.

Zlivajo kozarci
vina preko miz —
Mi smo mladi starci,
polni večnih kriz.

Domovina čaka
na svoj mladi rod —
Ta v naročju plaka
zgubljenih kokot.

Slavnih dedov dela
rušijo se v prah —
Nas pa sta prevzela
črni dvom in strah.

Narod brez ideje
tava skoz temò —
Duh pa se mu smeje,
brati ga z nočjo.

Kdaj bo konec vsega?
Brate, kdo to ve! —
Črna žalost lega
v mračno mi srcè...

Janko Samec.

njegove prsi! Samoten je prihajal med nas, rad nas je gledal in je prenesel našo ubrano sliko na vrh gore očiščevanja; in me smo v petju tekmovali s pticami izpod neba, da bi mu osladile njegove bolesti; in on je proslavil našo skromnost in se je spominjal vsakega našega zvoka in giba in je imenoval «nebeško» in «gosto» in «živo» to šumo, ki jo danes barbarstvo novih rodov uničuje!»

Poslušal sem te glasove in sem se rad mudil med poslednjimi pinijami, ki so še ostale; toda od onega večera, ko smo videli, kako so šli v vrsti po nasipu krvniki teh plemenitih dreves s svojimi golimi sekirami na ramenih, mi je mraz stisnil srce.

Potegnil sem otroke stran od mimo idočih sekir, kakor bi bile grozile tudi meni in tem mladim življenjem. Mraz mi je stisnil srce in nisem se več povrnil v šumo.

Toda nekega jutra so se oči s širokega morja ozrle na obrežje proti mestu, kjer je prej stotero stebrov podpiralo njih čudoviti šotor.

Zdaj ni bilo tam ničesar več!

Prevel Slavko Slavec.

Ali spominjaš . . .

Ali spominjaš še tistih se časov,
ko zacvetela ljubezen je najina,
kakor zacvete v spomladi pokrajina,
polna opoja, razkošja in sanj?

Ali spominjaš še tistih se dni,
ko je v blesteče daljine pozvanjala
naju bodočnost, ki solnčno vso sanjala
v veri sva svojih jo nad in iskanj?

Bili so časi in bili so dnevi,
ali nazaj se nikdar več ne vrnejo,
kot se ne vrnejo zvezde, ki utrnejo
v temni se noči v vsemirja prepad...

Radivoj Rehar.

Zemlji.

V tvojih plodnih bokih, zemlja - mati,
čakali smo dneva, ko veliš pognati
svoje nam kali...

In smo gnali eni jih visoko,
dozoreli in rodili sad,
drugi smo v temo globoko
skrili se brez želj in nad...

Ko pozoveš k sebi nas nazaj,
boš ljubeče k grudim nas privila
in ne boš na dvojce nas delila:
vsi enaki bomo spet!

Radivoj Rehar.

Veno Pilon: Ivan Cankar.

Pomlad v mestu.

Neki čudežni mefalon
je prinesel v mesto slab odmev pesmi,
ki jo je pomlad zapela
daleč od mesta,
na žicah vedrine
razpete od neba do zemlje.

Neko magično zrcalo
je vrglo skoz prašni pajčolan ceste
na mestna stekla visokih nadstropij
bled odsev
daljnega pomladnega solnca

Nekdo je navil mestne brzojavne žice
s hrepenenjem po lastavicah,
ki se obešajo,
kot drage, tople glaske spomladi
po daljnih žicah v zeleni svobodi.

Nekdo je v bolnega mestnega pesnika
vtil tužo za spomladjo,
ki je v mesto poslala
jedva mučno slutnjo
in svoj blede sled.

Ive Mihovilović

Čudežni panj.

Mihec je računal na to, da pridejo roparji tudi naslednjo noč obiskat županove panje. Zato ukaže napraviti lep in velik panj, ki ima zgoraj skrivna vratca. V ta panj zleze Mihec z debelo gorjačo pod noč in se pusti prenesti v njem v županov čebelnjak na vrh drugih panjev.

Sredi noči se prituli na vrt roparska tolp s poglavarjem na čelu. Ogledajo si novi panj, in poglavar pravi:

«Kar tega le vzemite, ki je najtežji, največji in ima zato gotovo tudi največ medu!»

Res, panj je tako težak, da ga morajo nositi štirje roparji na ramenih. Vsi ostali pa korakajo, oboroženi s puškami, ostrimi

noži in sulicami v krogu krog panja, da bi se mu nihče ne mogel približati.

Ko so sredi samotnega polja, odpre Mihec skrivna vratca vrh panja in začne otepiti z gorjačo po razbojniških glavah. Še predno so se ti zavedli, odkod prihajajo udarci, so ležali vsi na tleh. Ostali so le še štirje nosilci. Tem je začel Mihec prešteti v gorjačo kosti na hrbtih, da so se spu-

stili v beg kot splašena živina. A čim bolj so tekli, tem gorkejšje so se jim ovijale okrog hrbta. Tako pribeže v gozd, in Mihec se prime za vejo prvega drevesa ter se po-

vleče s panjem vred z razbojniških ramen na drevo.

Roparji so se kar mahoma zavedli, da jim je panj čudežno izginil z ramen, tudi palica jim ni več padala po hrbtu. Vsi upehani so se komaj privlekli domov in zleknilili svoje razbolele hrbte na trdo slamo. Drugo jutro so pritavali v brlog še ostali roparji z glavarjem na čelu, ki so nosili vsi glavo povezano v žepnem robcu. Razbojniški brlog se je spremenil sedaj v pravo bolnico. Ona dva roparja, ki sta ostala doma zaprta, sta morala kuhati in obvezovati ranjence. Čez tri tedne so ozdravili. Zbrali so se vsi k posvetovanju, in poglavar je spregovoril z žalostnim glasom:

«Tista dva potepuha sta imela prav. V Hudi vasi se godijo čudne reči, ne hodimo več tja!»

Tako se je razširila po vsem razbojniškem svetu vest, da je Huda vas silno nepripraven kraj za ropanje. Vsak pameten in previden ropar in tat naj se ga ogne.

Pravljica o tolovaju Modrasovcu in povodnem možu Močilniku.

Radivoj Rehar.

Tam, kjer se dandanes razprostira rodovitna Vipavska dolina s svojimi polji in vinogradi, z belimi vasmí in trgi, je bilo nekoč globoko jezero; po njegovem strmém obrežju pa so se senčili temni gozdovi, in vanje še ni bila zašla človeška noga. Le divje zveri so se klatile po njegovih goščavah.

V tem jezeru je prebival povodni mož Močilnik s svojo hčerko Lipico. Njegova palača se je nahajala na najglobljem jezerovem dnu. Opremljena je bila z vsemi dobrinami tega sveta. V njenih kristalnih dvoranah so cvetele dehteče rože, po njih so se sprehajali zlati metulji, v srebrnih grmičkih so pa gnezdele rajske ptičke. Njena oprava je bila vsa od srebra in zlata, razsvetljevalo pa jo je drago kamenje, svetlejšje in lepše od solnca. Po teh prelestnih dvoranah se je sprehajala lepa Lipica, prepevala si je pesmi, igrala se z metuljčki in s ptički, a kadar se je naveličala te zabave, je odprla tajna vrata in splavala na zeleno jezersko površino. Ker je bila hčerka povodnega moža, je

znala plavati kakor ribica, igrati se z valovi, prekučavati se preko glave in uganjati še druge šale in norčije.

Njen oče Močilnik je bil radi tega v hudih skrbeh, ker se je bal zanjo. Bal se je hudobnega tolovaja Modrasovca, ki je prebival v globokih nanoških jamah. Ker je bil sovražnik petja, kakor vsa hudobna bitja, je gojil strupene modrase in jih je pošiljal nad uboge ptice pevke, da so jim pili drobna jajčka in morili negodne mladiče. Povodni mož je silno ljubil svojo hčerko in ker je bil s tolovajem v hudi jezi, jo je vedno in vedno svaril in karal:

«Varuj se, dete moje, tolovaja Modrasovca! Ne hodi k bregu!»

Lepa Lipica je pa bila lahkomiselna, in ker v svoji dobroti še ni poznala zlobe, ni mogla razumeti očetovih skrbi, smejala se jim je. Hodila je še dalje na zeleno jezersko površino, igrala se z valovi, grela se na solncu in se prekučavala preko glave.

Nekega dne, ko je bil povodni mož odšel po svojih poslih k morju, je Lipici postalo dolgočasno v kristalni palači. Naveličala se je igranja z metuljčki in s ptičkami, splavala je na površje, da se razveseli svetlega dneva in božajočih vetrov. Dvignila je svojo zlatolaso glavo nad površino in je na svoje veliko veselje opazila, da ni sama. Prav blizu je plavala prelepa bela račka. Lipici je plavačka tako ugajala, da jo je hotela ujeti in odnesti s seboj. Zagnala se je za njo po zelenih valovih, toda račka je bila urna; kakor iskrica je švigala pred deklico in se ji izmikala. Tako sta begali deklica in račka po jezeru in dospeli k tolovajevemu bregu. Ker se račka ni mogla več izmuzniti iz Lipičine bližine, se je skobacala na kopno in pobegnila proti gozdu.

«Hej,» si je mislila tedaj deklica, «če te nisem ujela na vodi, te gotovo ujamem na kopnem!» in je skočila za njo po pisani loki in dalje proti temnemu gozdu.

Tolovaj Modrasovec, ki je baš gnal na vodo svoje žejne modrase in zagledal skozi širokolisto grmovje lepo račko ter še lepšo deklico, si je od veselja pomel svoje mesnate roke. Hudobno se je potuhnil in počakal, da sta se mu račka in Lipica približali. Ko je bila deklica že prav

tik pred njim, je skočil kakor mačka na miško, in uboga deklica je bila v njegovih sirovih tolovajskih rokah. Nič ji ni pomagalo kričanje in jokanje, kajti nikjer ni bilo živega bitja, ki bi ji moglo pomagati. Modrasovec jo je prijel še tesneje in jo odnesel v svoje temne nanoške votline.

Pozno proti večeru se je vrnil povodni mož od morja domov in se je močno prestrašil, ko ni našel svoje ljubljene hčerke. Klical jo je in iskal, izpraševal je po njej ptičke in ribice, toda nihče mu ni vedel povedati, kam je odšla. Obupan je splaval na površino, preplaval vse jezero, oziral se naokrog in klical, toda zaman, Lipice ni bilo. Tedaj je opazil pri bregu belo račko, skočil k nji in jo zgrabil za noge.

«Račica plavačica,» je zakričal nad prestrašeno živalico, «povej, kje je moja Lipica?»

Račka je zakričala in zagagala, odgovoriti pa ni hotela. Toda povodni mož ni poznal šale; zgrabil je račko za vrat in je dejal ves divji od jeze in obupa:

«Račica plavačica, povej, kje je moja Lipica, sicer ti zavijem vrat!»

Račka se je zbala za svoje mlado življenje in je zagagala:

«Odneseš jo je tolovaj Modrasovec.»

Močilnik je pustil račko, in v njegovem srcu je zavihral obup, pomešan z jezo in z željo po maščevanju. Vrgel se je v globino, bil z rokama in z nogama, da se je penila voda kakor ob viharju. Potem je planil na kopno, lomastnil v gozd in skočil na Nanos pred tolovajevo votlino. Zatulil je v duplino, da se je stresla gora in so se skale zrušile in zgrmele v dolino. Tolovaj se je tega krika sicer prestrašil, ker je pa vedel, da se Močilnik ne bo upal v podzemlje, si je kmalu opomogel od strahu in se na sosedovo zahtevo, naj mu vrne hčerko, samo zakrohotal:

«He!» se je ponorčeval iz povodnega moža, «kaj se pa dereš, žabja mrzlica in ribja smrt. Tolovaj Modrasovec ne vrača, kar je kdaj ujel!»

Povodni mož je spričo te hudobije še bolj pobesnel, planil je zopet v jezero, zagrabil velikansko prgišče vode in jo izlil v tolovajevo jamo.

«Čakaj, kačji pastir,» je rjul povodni mož, «pokažem ti, kdo je tvoj sosed. Vso

jamo ti napolnim z vodo»; in skočil je po drugo prgišče. Štirinajst dni in ravno toliko noči je skakal Močilnik z Nanosa v jezero in iz jezera na Nanos ter zalival tolovajevo votlino. Izpraznil je bil že polovico jezera, tolovaj se je pa še vedno krohotal njegovemu početju. Močilnika je Modrasovčev krokot še bolj razjezil, zato ni nehal zalivati njegove jame. Še štirinajst dni in noči je izlival vanjo svoje jezero in ga izpraznil skoro do samega dna. Tedaj se tolovaj ni več smejal. Močilnik mu je bil zalil že skoro vse ogromno podzemlje, misliti je moral na beg, kajti sicer bi bilo po njem. V jezi in obupu je pričel grebsti s svojimi lopatastimi nohti v trde skale in ko je prevrtal goro in planil pri Predjami na Pivki na dan, je bilo nanoško podzemlje že popolnoma zalito z vodo, Vipavsko jezero pa je bilo suho.

Močilnik je bil dovršil svoje delo in je zamašil tolovajevo luknjo z ogromno skalo. Bil je prepričan, da je njegov nasprotnik mrtev. Potem se je napotil v izsušeno dolino, vzel velikanski drog in je pričel vrtati v Nanos velike in glöboke luknje. Po dolgem trudu je prevrtal goro do tolovajevega podzemlja, in tretjega dne je že prižuborela iz zemlje bistra voda. Z njo se je vrnila iz ječe tudi lepa Lipica, kajti bila je hčerka povodnega moža in ji voda ni mogla škodovati.

Tolovaj Modrasovec, ki se je bil rešil na Pivko, je nekaj dni rogovilil po gozdovih, potem se je pa previdno in oprezno vrnil k svoji luknji. Močno se je začudil, ko je zagledal nad njo celo goro skal, še večje pa je bilo njegovo presenečenje, ko se je ozrl v dolino in opazil, da je zopet polna vode. Pozelenel je od jeze in je sklenil, da se osveti povodnemu možu. Sedel je na goro, ki je stala sedaj nad nekdanjo njegovo jamo, si z dlanjo podprl kosmato glavo in kahal strašne sovražne naklepe. Vedel je, da se mora oprati sramote, ki mu jo je prizadel povodni mož, ni pa vedel, kako bi mu prišel do živega. K njemu v vodo ni mogel, ker bal se je je kakor hudobec križa. Moral je najti drugačno pot, če je hotel dospeti do cilja; in to pot je našel. Ko je domislil svojo hudobno misel, se je zakrohotal od veselja in zadovoljstva. Planil je kvišku, odšel v gozd, izrul

ogromno smreko, jo lepo olupil in obtesal, da si napravi velikansko toporišče, na katero je hotel nasaditi še večjo motiko. Štirinajst dni in noči je tesal in koval in ko je dokončal, je del svoje orjaško kopalo na ramo in se napotil po vrhovih Kovka in Čavna proti nizkemu hribu, ki je takrat zapiral današnjo Vipavsko dolino med Ustjem in Dolenjem. Tam se je ustavil, dvignil motiko in pričel kopati.

Štirinajst dni in prav toliko noči je vih-tel svoje kopalo nad trdim hribom, prekopati ga pa le ni mogel. Tako visok in širok je bil. Obupal je nad svojim napor-nim početjem in je že hotel odnehati, toda zavest, da se mu s tem izjalovi ves pre-lepi načrt maščevanja, mu je vlil novega poguma v omahljivo srce. Znova se je lotil kopanja; in ko je minulo še štirinajst dni in noči, je bil hrib prekopan od vrha do tal. Vodi je bila odprta pot do morja.

Močilnik in Lipica sta spala v svoji kri-stalni palači, ko se je pričelo naglo in burno odtekanje jezerske vode. Ogromen šum, ki je nastal, ju je hipoma prebudil. Planila sta pokoncu in sta z grozo opazila, da se vedno bolj in bolj niža vodna površina. Močilnik se je zagnal v peneče se vodovje in hitel za vodo proti jarku, kate-rega je bil izkopal tolovaj. Hotel je skočiti na kopno in zamašiti odprtino, toda ko je dvignil svojo glavo nad vodo, je v svojo grozo zagledal svojega sovražnika, o ka-terem je mislil, da je že davno mrtev. Stal je na gričku, kjer stoji dandanes vas Ustje, in v rokah je držal motiko. Povodni mož je vedel vse. Pogreznil se je zopet v vodo, kajti brez orožja se ni mogel spustiti v boj z velikanom z motiko. Obupan se je vrnil v svojo kristalno palačo, vzel svoje dragocenosti, porušil svoje bivališče in se s hčerko Lipico zatekel v one velike luk-nje, ki jih je bil izvrtal v Nanos do tolo-vajevih votlin. Tam si je v vodi, ki je osta-la, zgradil nov, še lepši grad.

Tolovaj Modrasovec je čakal s svojo mo-tiko na Močilnika in na Lipico. Gledal je, kako je odtekalo ogromno vodovje in kako se je vedno globlje in globlje odpirala pro-strana dolina, povodnega moža in njegove hčerke pa le ni pričakal. Ko je napočilo jasno jutro tridesetega dne, je opazil s svojim sokoljimi očmi belo meglico, ki se

je bila dvignila pod sivim Nanosovim po-bočjem. Spoznal je, da sta jo dvignila ube-gla sovražnika, ko sta planila v podzem-lje. Besen od jeze se je tedaj napotil na Čaven, položil na zemljo svojo ogromno motiko in sedel na bližnji vrh.

«Tu ju počakam!» si je dejal. «Ko bo od-tekla iz podzemlja voda, se bosta morala vrniti na plan.»

Uprl je svoje sokolske oči proti izvirkom in je gledal dan za dnem, teden za tednom, mesec za mesecem, leto za letom, stoletje za stoletjem, tisočletje za tisočletjem, kdaj bo usahnila voda, kdaj se pri-kažeta Močilnik in Lipica zopet na plan. Toda zaman; voda ni usahnila. Še danda-neš izvira iz vseh onih lukenj, katere je bil izvrtal povodni mož. V spomin na nje-govo hčerko se imenuje še dandanes z nje-nim imenom oni izvirek, pri katerem se je bila prvič vrnila iz tolovajevega jetništva. Potok, ob katerem je stal nekoč kri-stalni grad povodnega moža, se po njem imenuje — Močilnik; a gora, na kateri sedi potrpežljivi tolovaj, ki je od samega gledanja že davno okamenel in ga je čez in čez prerastlo mahovje in grmovje, se imenuje po njem — Modrasovec. V živo bitje se bo zopet spremenil še le tedaj, ko bodo usahnili izvirkovi Vipave. Tedaj bosta prišla izpod Nanosa tudi povodni mož in njegova hčerka. S seboj bosta prinesla vse svoje ogromne zaklade in Vipavci postanejo najbogatejši in najsrečnejši ljudje na svetu.

Solnce sije, dežek gre.

(Narodna, ki jo pojejo otroci, kadar dežuje in sije solnce.)

Solnce sije,
dežek gré,
malen melje
brez vodé.

Dekla pometa
brez metlé,
petelin pòje
brez glavé.

Mati kuhajo
kozje rogé.
Kdo jih bo jedel?
Mi trijé!

Kmet in inteligenca.

Braimir V.

I.

Presojajoč stike med našim kmetom in našo inteligenco na našem ožjem ozemlju v povojni dobi, ne moremo priti do najugodnejših zaključkov, ako gledamo nanje pod vidikom doseženih uspehov. In prepričan sem, da mi bo nepristranski opazovalec priznal, da ne vejeta ne obup ne pesimizem iz te ugotovitve.

Res je, da nam je doba, ki je sledila prvemu povojnemu mrtvilo, dala mnogo agilne mlajše inteligence, skoro še inteligentnega naraščaja, ki je z več ali manj smotrenim delom polagoma odstranjeval škodljive pregrade medsebojnega nerazumevanja med tema dvema krogoma našega naroda, nadaljujoč v tem zmislu delo starejše inteligence, v kolikor je pač še odgovarjalo duhu novega časa in po svetovnem požaru ustvarjenim razmeram. Ta naša mlada inteligenca tudi ni mogla in ni smela drugače, ako ji je bilo vse ono toli razvpito «delo za narod» resnično pri srcu, ne pa samo prekipevajoče čustvo prvega mladostnega navdušenja, ki se le prerado in prehitro ohladi, ne da bi se moglo ponašati z enim samim, še tako skromnim uspehom. — Priznam, da smo imeli že koj v početku našega dela na povojnih razvalinah lepo število prave narodne inteligence, ki je pravilno doumela svojo težko nalogo, vendar pa s tem še nikakor nočem in ne morem trditi, da je vse delo naše inteligence očitalo samo zdrave strani pravilno zasnovanega udejstvovanja med širokimi plastmi našega naroda — brez one nezdrave primesi, ki sem se je zgoraj narahlo dotaknil. Tudi v njene vrste je zašlo — da se svetopisemsko izrazim — mnogo ljulke: odžaganih vej na našem narodnem deblu. Premnogi inteligenti so kmalu izgubili vsak stik z vasjo, s kmetom, odtujojoč se vedno bolj njegovi

duši. Prav ti bi pa morali ostati zvesti, če so hoteli biti vredni naziva narodne inteligence!

Poslednje čase so se razmere v marsičem izpremenile, seveda ne na boljše. Domačih inteligentov je vedno manj, medtem ko dotok novih moči iz vrst našega inteligentnega naraščaja postopoma pada, strašno pada. Mi se sami tega hitrega padca niti ne zavedamo! Kdor le malce dvomi o resničnosti te trditve, naj primerja statistične tabele Dijaške Matice v koledarju Goriške Matice za leto 1926., nanašajoče se na naše dijaštvo (srednješolsko in visokošolsko) v šolskih letih 1922-23, 1923-24 in 1924-25, z današnjim stanjem, ki si ga v duhu ni težko predstavljati, dasi nam manjkajo tozadevni točni statistični podatki. Že v letih 1923-24 in 1924-25 je padec znaten: od 1300 naših dijakov v l. 1922-23 smo padli na — 1241 v l. 1923-24 in v l. 1924-25 še niže — na 1151, a v zadnjih letih smo nazadovali gotovo še bolj občutno (najmanj za 50%!). Navajanje vzrokov tega nazadovanja bi me zavedlo predaleč.

Vprašajmo pa se v tej zvezi: Ali je so razmermo s tem padcem naraščala na drugi strani zavest vedno večjih nalog naše preostale inteligence? Po mojem bi bila naravna in dosledna ta preorientacija; ali pa je pri naši inteligenci tudi v resnici sledila, je drugo vprašanje, ki ga puščam še odprtega.

Osnovni zakon vsakega dela pravi, da se mora ob istih ali večjih potrebah in zmanjšanem številu delovnih moči nujno povečati napor onega zmanjšanega kroga delavcev, ako hočejo zadostiti stavljenim zahtevam. Prav v tem tiči problem številčno šibkejšega, ki hoče doseči isti končni uspeh kot številčno močnejši, in prav v tem zakonu je zapopaden problem malega naroda. Dr. Knaflič je v tem zmislu pravilno pisal nekoč: «Mal narod si je v svesti, da mora tudi on stremeti h kul-

turi, in sicer stremeti tako, da bo vsak njegov član v isti meri te kulture deležen kakor člani velikih narodov. Od posameznega rojaka malega naroda tak razvoj seve zahteva brezprimerno večje število in večjih žrtev, večjega napora in večje inteligence, nego od rojaka velikega naroda. Inteligenca malega naroda je zato navadno manj čreda pa več vsota individualnosti, nego inteligenca velikega naroda. Vsaj ta tendenca se pozna.» (Jugoslovansko vprašanje. Ljubljana, 1912.)

Rekel pa sem že v začetku, da je med našo inteligenco veliko odžaganih vej, veliko posameznikov, ki se zgornje resnice v naših razmerah niso zavedali. Zato ni čuda, če se je v pomanjkanju te zavesti del naše inteligence postopoma odtuževal veliki večini svojega naroda — našemu kmetu, njegovim duševnosti.

Morda je res, da bi bila ta trditev v neki meri krivična, ko bi v tem pogledu ne ločili med našo meščansko in podeželsko inteligenco. Vsak, kdor nekoliko pobliže pozna vse ono, kar označamo z «deželo» v nasprotju z mestom, mi bo namreč pritr dil, da se prav del naše meščanske inteligence ne more ponašati s pravilnim poznavanjem življenja na deželi. Ni nam težko postaviti meje med večino one meščanske inteligence, ki ve le nekaj malega in površnega o naši mrtvi vasi (kraju), bistvo iste pa ji ostaja tuje, in ono manjšino, ki skuša pronikniti v neštete tajne žive vasi, v težnji po temeljitejšem spoznavanju življenja v njej in približanju duši tistih, ki jim navadno prosto pravimo — narod.

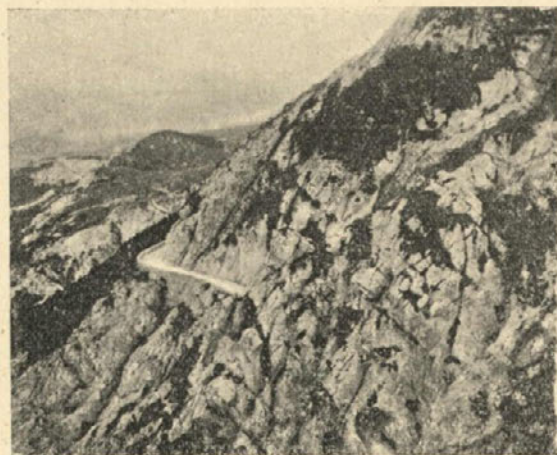
Samo ta poslednja pa je resnično naša inteligenca, ker le ona še ni izgubila stikov z večino svojega naroda in je tako ostala zvesta tudi sama sebi, dočim se prva — in ta tvori večji odstotek — oddaljuje od svojega naroda, navzemajoč se tuje duševnosti in miselnosti: ona postaja s tem nevarna rana na našem narodnem deblu.

Najožje vezi s kmetom pa je obdržal — vsaj v glavnih svojih potezah — tisti del naše inteligence, ki neposredno izhaja iz kmetijske okolice in ki tega svojega izvora ne po svojem čuvstvovanju ne po svojem mišljenju ne prikriva. Sicer obstoja tudi zanjo velika nevarnost, da se navzame miš-

ljenja večine meščanske inteligence in ž njim postopnega odtuževanja svoji grudi, svoji prvotni okolici, da se, skratka, pomeščani, vendar smemo na drugi strani z veliko gotovostjo računati na velik odstotek tistih, ki se po končani šoli sami najrajši vračajo tja, kjer so vzrasli. Ti tvorijo — v veliki večini — kader zanesljive podeželske inteligence, ki razume svoje ljudi in ki jo enako razumejo tudi naši ljudje. Oni pa, ki jih je poklic obdržal v mestu, se kaj radi vračajo med svoje ljudi vsaj po končani službi. Zelo poučen je v tej zvezi slučaj nekdanjega francoskega ministrskega predsednika in večkratnega ministra Emila Combe-a, ki se je po svoji visoki politični službi vrnil v svojo rojstno vasico Ponce, kjer se ni sramoval sestiti na skromni županski stolček, delujoč v prospah svoje občine do smrti.

Razne izkušnje so me pogosto privedle do prepričanja, da more le taka inteligenca, ki je vzrasla na kmetih in se pozneje med nje povrnila, biti prava pionirka napredka in povzdige naših vasi, naše dežele, našega ljudstva, ker le ona more pravilno doumeti svojo vzvišeno dolžnost in postavljeno ji nalogo z uspehom rešiti. Ona je tudi v prvi vrsti poklicana, premostiti na videz nepremostljivi prepad med našo meščansko inteligenco in našim kmetom. Dani so ji vsi pogoji tega posredovanja, le da jih ne izkorišča vselej v dovoljni meri.

(Dalje prih.)

Gorska cesta na Dol nad Ajdovščino.

Planinstvo in izletništvo.

Z. I.

(Konec.)

V starih časih je bilo lepo v naši vasi. Mir, sloga, vzajemno pomagajanje med sosedi, medsebojno zaupanje. V nedeljo ali po delu so se zbirali vaščani pod lipo ali pod kostanjem sredi vasi na pomenek. Zvečer pa zopet vsi skupaj na preji, pri ličkanju koruze ali kje drugod. Radi tega vednega druženja se je vsa vas čutila kakor ena sama družina. Danes te družabnosti ni več, pač pa zdražbe, nezaupanje in ovajanje, škodoželjnost, zato ker pomenkov pod lipo ni več, ker preje propadajo, ker se skupno ličkanje opušča.

Kako bi ozdravili našo dušo? Z vednim in neprestanim druženjem naših vaščanov, toda ne v gostilni, (to moramo odkloniti iz mnogih razlogov) marveč zunaj v naravi, na izletu, na potovanju. Druženje je najboljša šola za medsebojno spoznavanje in medsebojno zaupanje, zato najboljša šola za poštenje. Seveda se teh učinkov še ne vidi od danes do jutri, pač pa po neprestanem ponavljanju tekom mesecev in let. — Za začetek bo morda težko spraviti skupaj družbico izletnikov. Toda če se vam to enkrat posreči, bo šlo vnaprej samo od sebe, vedno lažje, in vedno večja bo družba. Razgovor, pripovedovanje, petje, dovtip bo delal družbo vedno trdnejšo in privlačnejšo.

En ugovor imajo naši ljudje proti izletništvu: težko se odpravljajo na pot, ker jih plaši hoja, pa stroški.

Pa to je ravno ono, kar hočemo odpraviti z izletništvom. Malenkostna, filistrska duševnost, ki se zboji najmanjšega truda in napora, to je zlo in nesreča za vsakogar. Vsakdo, ki še ni s svojimi dvajsetimi, tridesetimi leti po svoji duševnosti že okostenel, konservativen starec, čisto propadel v sebi in brez vsakega prizadevanja in idealizma — vsakdo mora zbrati voljo, da se dvigne na pot. S krepko voljo naj se pripravlja na izlet, s krepko voljo naj hodi in lomi svoje okostenele navade, to svojo malovredno naravo, ki ga ovira pri vsakršnem podjetju. In začutil bo kmalu na sebi blagodejen vpliv poti, pa novega veselja in energij za življenje.

S strahom pred hojo je ravno isto. Ako pomislimo, da dvanajst-, petnajsturna hoja, z malimi presledki seveda, ni posebno velik napor celo za ne preveč utrjenega pešca, potem si lahko predstavljamo, kako telesno zanemarjen in propadel je človek, ki trepetu pred dve-, triurno pešhojo. Iz teh razlogov lahko priznamo sportu ogromno zaslugo, da je dal pobudo precej širokim slojem, da so se začeli vztrajno in sistematično vežbati v tekanju, nogometu (najpomembnejša je tudi tu krepitev nog), plavanju itd. Mesno prebivalstvo je sport s tem naravnost prerodil, seveda le po telesni plati, po duševni strani je vplival na človeka le toliko, da mu je vtil nove sveže volje.

Po drugi strani pa moramo na današnjemu sportu odkrito grajati, da pogosto vzgaja duševno sirovost (mislimo na boks, pogosto tudi nogomet), kar je še posebno občutno in vpoštevanja vredno, ker ogromna večina sportov ne nudi nikake duševne izobrazbe, marveč samo telesno krepkost in okretnost. Druga stvar, ki jo moramo tudi zavračati na sportu, je rekordništvo (lov za rekordi). Kajti, če gojimo sport radi telesnega zdravja, nikakor ne moremo odobravati, da bi si radi rekordnih tekov, goalov itd. kvarili zdravje, ker bi s tem sportu kot takemu odrekli opravičenost do obstoja.

Ako primerjamo planinstvo in sport, vidimo na prvi pogled, da pri planinstvu s svojo bogato duhovno vsebino in vrednostmi (občudovanje naravnih lepote, spoznavanje sveta, krepitev volje in družabnosti), — nikakor ni nevarnosti, da bi privzgjajalno duševno sirovost, zato se tudi rekordolovstvo tu ni moglo nikdar ugnezdit. Kakor je razvidno iz naše ocene sporta, skrbi ta le za človeško telo, skoro nič pa za duševno izobrazbo, zato je razumljivo, da se je sport zamožgal razširiti le v mestu, ki je v zdravstvenih ozirih mnogo mnogo na slabšem nego vas. Kajti meščanu je sport zamožgal dati — telesnega zdravja, medtem ko je vaščan telesno zdravje že ima in vsled tega rabi predvsem duševnega zdravja. In duhovne izobrazbe nam nudi izletništvo v veliki meri poleg telesne, zato pa ima izletništvo vse dobre lastnosti in predpogoje, da postane pravo

Lepota naših krajev: Mangart in Jalovec, Loška dolina z vasjo. (Fot. Marega, Gorica).

ljudsko gibanje širokih slojev, toliko vaških kolikor mestnih, in to še v večji meri kot je postal sport drugod po svetu.

Druga anketa «Našega glasa»

Našim marljivim čitateljem stavimo o gornjem predmetu sledeča vprašanja, na katera odgovore v zaprtem pismu na uredništvo lista:

1.) Kako sodiš o izletništvu; kaj je na njem dobrega, kaj slabega?

2.) Kako je z izletništvom v tvojem kraju; kako pogosto hodite na izlete, kako daleč in kam; v kakšnem številu hodite v razmerju s celotnim številom prebivalstva?

3.) Iz kakšnih vzrokov trpi izletništvo?

4.) Kako sodiš, da bo z izletništvom v tvojem kraju v bodoče; do kakšnega zaključka ali morda sklepa si prišel s tem razmišljanjem?

Kužne bolezni se razvijajo kakor zrno v zemlji: na kamnu ne pogajanjajo, a v gnoju se pokaže njih dobra rast. Franseau.

Ruski teater.

Igor Volk.

I.

Ruski teater je posebnost že od tedaj, ko so ruski igralci prvič nastopili tudi izven Rusije v ruski igri, ko se je Rus našel z Rusom. Od tedaj je potovalo po Evropi mnogo ruskih družb, Hudožestveniki so nastopali na vseh svetovnih odrih in odnesli sloves najboljših svetovnih igralcev. Nedosegljive so jih ocenili. «Tako kot Rus, nihče ne igra», so sodili drugi. «In vendar, le če nastopi v ruski drami, je tako visok», so povedali tretji.

Bolj kot kdaj prej je v povojni dobi ruski teater zagoneten, zanimiv, globok in nedosegljiv. Oprostil se je spon in starih teorij, ki so ga vezale, se svobodno pa trezno razmahnil. Zajel je življenje čisto znova in ga po svoje predstavil gledalcem, poslužujoč se različnih sredstev. Klasične igre je preuredil spočetka tako, da niso bile originalu več podobne. Iz dram so nastale komedije, iz tragike humor. Vse je

šlo čudna pota in je vzbujalo težek dvom, da gre ruski teater rakovo pot. Toda to je bila le prehodna doba. Bila sta Strovinsky v Leningradskem malem teatru ter Aleksander Tairov v moskovskem Umetniškem teatru, ki sta zmogla to krizo in gledališču dala kulturno lice, vkljenila, kar je bilo raztresenega, v enoten okvir, odpravila navlako in obdržala le zrelo in vredno.

Nastopila sta radikalno pot, ki je v začetku čudno kolebala, tako da so bila gledališča prazna. Oba pa sta delala vstrajno in resno in sta zmagala. Lansko jesen so v Umetniškem teatru ponovili neko Gorkijevo delo 40krat. Tolikih repriz v istem kraju ni doživela še nobena gledališka družba. Oba režiserja sta pač predvsem umetnika. Njiju delo je resno zasnovano na študiju in umetniškem čuvstvu. Kjer pa je količnik umetnosti, mora zmagati, pa če je še tako moderna. Samo en primer, kako je zmagala tudi ta umetnost.

Aleksander Tajrov.

Lani so se ruski igralci, oddelek Umetniškega teatra v Moskvi, nenadoma pojavili v Turinu. Njih vodja je bil Tairov. «La Stampa», dobro informiran list, ki izhaja v Turinu, je prinesla 14. decembra 1927. pod naslovom: «Očarljiva predstava Umetniškega Teatra iz Moskve» za kolono dolg članek, ki je prepoln navdušenja za igral-

ce in igranje. «To je ideal vseh idealov, to je užitek vseh užitkov!» kliče pisec. Nastopali so v gledališču «Chiarella», ki je bilo vse večere nabito polno. Občinstvo je prvi večer po vsakem dejanju nepomirljivo ploskalo. Igralci se niso hoteli pokazati po nobenem dejanju pred zagrinjalom, niti ne po končani drami, zakaj oni pravijo, da je igralčeva dolžnost in ne zasluga, če dobro igra. Toda občinstvo ni odnehalo. Ploskalo je dalje in dalje, dokler se igralci niso odzvali. Obsuti s cvetjem, so se zahvaljevali za toliko navdušenje.

Tak uspeh, dasi so govorili svoj materin ruski jezik in je bilo vse poslušalstvo italijanske narodnosti.

Recenzent «Stampe» piše: «Kar nas je najbolj navdušilo, je verna istinitost, pristno doživljanje, naravno prenašanje vse do podrobnosti, do poslednje in najmanjše malenkosti. Od prsta na roki pa do globokega poklona, vse je natančno preštudirano. Od kozarca na mizi pa do omare v kotu, vse je popolno. Toda ravno tu je velik vzeloj. Kozarec na mizi in omara v kotu sta tam, samo če sta nujno potrebna. Večkrat se zgodi, da je v vsej sobi samo stol, ker je samo ta nujno potreben. In soba se nam vseeno zdi polna, ker je polna igralčeve duše, polna smeha ali joka, težke besede ali dejanja.

Nadvse lepe so ornamentalne skupne scene. Deset ljudi ustvari na odru samo z gesto, samo s kretnjo roke tak umotvor in tako popolno ponazoritev duševnega razpoloženja, da bi motil, kdor bi kaj zinil.»

Dalje pravi: «Tudi naši igralci se na odru smejejo, toda kakšna razlika med enim in drugim smehom. Naši igrajo, oni žive.» Itd. —

Navdušenja poln članek je pisan neposredno pod vtisom komedije Astrovskega «Uboštvo in greh» in je jasen znak, kako neposredno vpliva umetnost, če je prava in resnična, na dušo kateregakoli človeka.

Nekaj dni pozneje, t. j. 20. dec. so nastopili v Milanu v gledališču «Manzoni» in želi enake uspehe. Občinstvo so naravnost vžgali. V Milanu so igrali sledeče: «Krčma revnih» od Gorkega, «Živi mrtvec» od Tolstega, «Uboštvo in greh» od Astrovskega, «Poroka» od Gogolja. Časopisi so posebno pohvalili Virubova, kot najboljšega, Krija-

novsko, Kedrovo, Vasilijeva itd., ki so vsi člani moskovskega Umetniškega gledišča.

Milanski list «Corriere della Sera» od dne 24. dec. prinaša poročilo o prednašanju romana «Bratje Karamazov», ki ga je družba dvakrat uprizorila. Ne more prehvaliti igralcev in dela samega. Roman je preobširen, da bi se dalo uprizoriti vse, kar Dostojevski v njem piše. Družba je uprizorila samo nekaj glavnih slik iz romana, kar pa se je vmes zgodilo, je poseben recitator pred zastorom bral. Pisec članka pravi, da je lepši od celote vsak posamezni del, vsaka slika zase. Medtem ko celota peša na lepoti, ker nikakor ne more biti to kar roman, je posamezna slika sama na sebi višek lepega in popolnega.

Družba pušča v Milanu spomin posebne popolnosti igralcev in predstev, ki so bile polne okusa, življenja in duhovitosti.»

Ti uspehi so dovolj dokazali, da so Rusi v gledališču započeli novo smer in da v nji napredujejo.

Kakšna je torej ta nova umetnost in kakšna so njena sredstva, to je vprašanje!?

(Konec prih.)

Znanost v bodočnosti.

Sir Philip Gibbs — F. M.

Človeško življenje se je v socialnem oziru v poslednjih sto letih radikalneje izpremenilo kot prej v šestih tisočih.

Kakor je videti danes, se bo v bodočih petdesetih ali manj letih še bolj izpremenilo. Stojimo na pragu silnih presenečenj. V naslednjih vrstah nameravam namigniti na nekatere stvari, ki se bodo morda dogodile.

Današnji znanstveniki hočejo, da jih opazujejo ljudje le s ceste, izmed katerih sem tudi jaz eden. V svojih tihih delavnicah, v katere nam ni dano vstopiti, delajo poizkuse z našim življenjem. Mi smo pacienti, na katerih vršijo operacije, čeprav se teh operacij niti ne zavedamo niti ne vemo za njihove načrte, po katerih nameravajo spremeniti obliko našega življenja v bodočnosti.

Zares so vredni znanstveniki naše pozornosti, ker so oni in ne filozofi in idealisti,

še manj državniki in politiki, ki so izvršili vse velike socialne izpremembe v svetu.

Ljudje, ki so prvi odkrili uporabo ognja in oni, ki so izumili kolo, so storili za človeški razvoj več kot katerikoli filozof — vsaj v materialnem pogledu življenja, ki je važen za ljudi, ki hočejo živeti. V poslednjih sto letih sta bila kemik in inženir, ki sta preobrazila svet, ki sta ustvarila akcijo in reakcijo med velikimi skupinami človeštva in izpremenila življenske pogoje posameznika s tem, da sta mu dala v roko novo moč.

Posledica njunih raziskovanj je bila, da sta nadomestila človeško moč s strojevo. To je ustvarilo industrialno dobo z njenimi velikimi, kipečimi mesti in njenimi visokimi dimniki, ki bruhajo iz sebe črne oblake dima. Dalje je to po nekaterih deželah skoro docela ubilo rokodelsko obrt, ta počasni, stari način človeškega dela. Življenski ritem je postal s to iznajdbo hitrejši; prej so se ljudje po veliki večini — da odštejem površno mornarje, trgovce, učitelje in vladarje — skozi tisočletja sklanjali nad materjo zemljo in se v potu svojega obraza trudili za najnujnejše življenske potrebščine; živeli in umirali so v omejenih krogih, ki so segali morda komaj do konca vasi, v največjem do meje domovine; krog njihovih idej je bil ozek in njihovo občevanje z zunanjim svetom neznamno.

«Povečati in pomnožiti moč posameznega človeka», pravi eden največjih angleških znanstvenikov, «je bil smoter vseh socialnih sistemov od najdavnějšíh časov.»

Rekord poslednjih sto let, zlasti poslednjih petdesetih let, kaže, da se je moč posameznika z novoodkritim vpreženjem naravnih sil v stroje, ki so potem delali namesto ljudi, silovito pomnožila. Para, elektrika, vodna moč in oljnato kurivo, to so sredstva, s katerimi se je človek osvobodil prekletstva (če ni bil to zakrinkan blagoslov!), ki je tlačilo Adama in vse njegove potomce.

En sam mali človek, ki se imenuje Henry Ford, je v veliki deželi, ki se imenuje Zedinjene države, tekom svojega življenja s pomočjo organiziranega dela dal svetu skoro tristo milijonov konjskih sil za vožnjo: to je približno sedem in devetdesetkratno potencialno moč Niagarskih slapov. Vsa strojna sila vsega sveta, ki je vprežen v to-

varnah in drugod, znaša tri in dvajset milijonov konjskih sil in od teh jih samo Zedinjene države rabijo nad devet milijonov. V teh niso zapopadene ogromne sile, ki služijo za prevažanje in so veliko večje.

Toda je li doprinesel ta napredek tudi kaj k človeški sreči? To vprašanje izzove mahoma velik predmet razpravljanja, s katerim se bomo bavili, ko spoznamo, kaj nam še pripravljajo znanstveniki. Henry Ford je mnenja, da je doprinesel.

«Pojdite k delavcu, ki sedi v vozu poulične železnice!» pravi on. «Povedal vam bo, da je pred nekolikimi leti prišel z dela domov tako truden, da se mu ni hotelo niti preobleči, povečerjal je in odšel spat. Zdaj se preobleče že v tovarni, gre domov ob svetlem dnevu, sede v avto in odpelje svojo družino na izlet¹⁾. Povedal vam bo, da je moreči pritisk pojenjal. Delavec mora poslušati danes nekoliko več pažnje svojemu poslu, tistega starega brezkončnega pogajanja pa ni več.»

Uvidevam, da tiči stalen napredek v brzini občevanja med posamezniki, med eno skupino ljudi in drugo.

«Prevažanje in občevanje (transport in komunikacija),» pravi profesor J. B. S. Haldane, eden odličnih mlajših angleških znanstvenikov, «sta omejena samo na hitrost svetlobe. Bližamo se stanju, ko se bo sta dve katerikoli osebi na svetu v eni štiri in dvajsetinki sekunde vpostavili v medsebojno umsko občevanje. Tega stanja ne bomo sicer nikoli dosegli, je pa to smoter, h kateremu se bomo neprestano bližali.»

Z ozirom na prevažanje ljudi in blaga iz enega kraja v drugi, trdim, da bo v bodočih pet in dvajsetih letih ali še celo prej nastala temeljita izprememba v vseh naših metodah trgovskega in družabnega občevanja. Dosegli smo komaj zoro «zračne dobe.»

Manj nego pred dvajsetimi leti sem opazoval drzne letalske pionirje, ko so se spuščali v prve slabotne in smrtonosne poizkuse, da bi se dvignili v zrak s stroji, ki so težji od zraka.

Kmalu potem smo videli, da je bila dosežena zmagá nad zrakom — baš v pravem času, da je pomagala v svetovni vojni pri

¹⁾ Seveda velja to le za ameriškega delavca v Fordovih tovarnah.

splošnem klanju. Najstarejše sanje človeštva so se uresničile in brž pripomogle še do večje groze in večjega razdejanja v tem človeškem sporu.

Kako dolgo bomo rabili zdaj to novo prometno sredstvo v miroljubne namene?

V Franciji, Nemčiji, Angliji in drugih deželah so velika mesta že zvezana z redno zračno plovbó, ki je tako točna kot železniška. Ko sem se poslednjič vračal iz Švice, sem zajtrkoval v Baslu, kosil sem v Parizu, čaj sem pil v Croydonu in dve uri pred večerjo sem bil že v svoji hiši na deželi, ki je oddaljena sedem milj od najbližje železniške postaje. Pot iz Švice v Anglijo je trajala sedem ur, ista pot, ki bi trajala z vlakom in parnikom šest in trideset. Švica je zdaj petkrat bliže moji vasi nego je bila.

Vsako leto, kaj še, skoro vsak teden postavijo nove rekorde v hitrem ali dolgem poletu. V začetku leta 1927. je angleški državni tajnik za zrakoplovstvo, sir Samuel Hoare, odplul v spremstvu svoje žene po zraku v Indijo, kamor je došel v enajstih dneh. Enakomerna hitrost poleta je bila sto milj²⁾ na uro. Vso pot tja in nazaj ni bilo niti najmanjše nezgode; s seboj na letalu ni imel niti enega nadomestnega dela stroja ali letala!

Najdaljši nepretrgan polet sta napravila do konca marca lanskega leta francoska zrakoplovca poročnik Coste in stotnik Rignot. Letela sta iz Pariza v Jask v Perziji in preletela to 3390 milj dolgo pot v dva in tridesetih urah. Angleško letalo Horselyev metalec bomb, opremljeno s Rolls-Royce Condor motorjem s 650 konjskimi silami, pa je preletelo 4000 milj daljave, ne da bi se med potjo ustavilo. Letelo je iz Anglije čez Perzijo v Karachi in v Indijo. V Indijo v dveh dneh! (Ko je pisatelj pisal te vrstice, niso bili še dovršeni znameniti poleti preko oceana. Op. prev.)

To so le dokazi hitrosti in vztrajnosti; ne bo dolgo, ko bo vsak rekord poražen z novimi.

Zrakoplovba bo revolucionarna oblika prevažanja v manj obljudenih deželah. Že zdaj je n. pr. spremenjeno življenje za avstralske naselnike, ki jih ločijo velike da-

²⁾ Angleška milja meri 1609.31 m.

ljave od drugih naselbin. Pisma, zavoji in prijatelji prihajajo zdaj k njim po zraku. Nič več se ne počutijo osamljeni, kajti boddri jih zavest, da lahko uidejo samotí, kadarkoli se jim zljubi. Neki avstralski pisatelj pravi, da so zrakoplovci že potisnili kazalce na uri najmanj za sto let naprej, kar velja predvsem za Avstralce, ki bivajo daleč v notranjosti dežele.

V Queenslandu, kjer posedujejo posamezniki obširnejše pašnike, kot je vsa Anglija, že uporabljajo letala za nadzorovanje čred, od katerih štejejo nekatere do 200 tisoč glav. Ni dolgo od tega, ko je sedemdesetletni možak preletel v enem dnevu daljavo 1200 milj, dočim je prej jezdeč na konju porabil za isto pot šest tednov. Neko bolno ženo, ki je živila na oddaljeni kmetiji, so teden po težki operaciji prenesli v letalu domov. Letala pošiljajo daleč v puštinjo, da iščejo osamljene iskalce zlata, ki morda umirajo od žeje, nosijo zdravniške pomoči ljudem, ki so je potrebni.

S hitrostjo je združena še varnost in gotovost. Queenslandska letala so preletela že nad štiri milijone milj daljave, ne da bi se pripetila potnikom najmanjša nezgoda. In queenslandska zrakoplovna služba ima samo enega pilota, ki ima za seboj desetletno izkušnjo, drugi, ki ga nadomestuje, se je naučil sam voditi letalo. Niti prvemu niti drugemu se ni doslej pripetila na poletih najmanjša nezgoda.

Vse to nam prikazuje razvoj, ki se bo izvršil prav kmalu v vseh deželah z velikimi razdaljami in redkimi prebivalci. Toda tudi v gosto obljudeni Evropi se bo zrakoplovstvo močno razširilo.

Navzlic vsem tem uspehom smo danes šele na pragu zračne dobe. Pravi pomen te dobe bo povprečni človek spoznal šele tedaj, ko bo sedel v letalo z isto lahkoto kot sede danes v avtomobil ali v železniški voz, in ko bo na zračnih progah drenj izletnikov, potnikov, trgovcev in ljudi, ki letijo obiskat prijatelje in družine, katere žive na stotine km daleč, časovno pa zelo blizu. Naloga znanstvenikov je, da nam zgradijo letalo, ki bo cenejše in varnejše nego so današnja in katerega bodo potem izdelovali v velikih množinah. Svet se bo tedaj kar v trumah prepustil zraku.

Danes kupi človek v Londonu letalo z isto lahkoto kot zobotrebec. To je Mothovo letalo, ki stane samo 65.000 lir. Njegova krila se dajo upogniti nazaj, vsled česar ga je mogoče spraviti skoro v vsaki garaži. Tudi ne potrebuje velikega prostora, da more pristati. Družba, ki jih izdeluje, ima osem erodromov (letalskih polj), kjer se človek lahko nauči letalstva. V marcu tega leta sta med drugimi napravila izpit v letalstvu tudi petnajstleten deček in pet in šestdeset let star možak. Ko bo tako letalo stalo namesto 65.000 samo še 25.000 lir in ko bo mogoče to svoto plačevati v obrokih, bomo gledali jate letal pod nebom in to v tem večji meri, če bodo na kak način zmanjšali nevarnost, ki preti neizkušnemu letalcu-novincu. Vse to se bo zgodilo v manj nego pet in dvaletih letih, če smemo verjeti prerokom civilne aviatike.

Ko se bo to zgodilo, bo avtomobil zaostalo motovilo, ki bo spadal v muzej ali med staro šaro, kajti letala bodo lahko vozila po cestah ali pa po zraku, kakor se bo nač pilotu zljubilo. Tedaj ne bo več drenja v okolica veliki mest, kar je danes že velika nadloga. Kaj se bo zgodilo z mejami držav? Letalci se bodo posmehovali obmejnim stražam. Zrakoplovba bo spremenila tudi arhitekturo mest, ki bodo morala imeti na strehah hiš erodrome in pristane za zrakoplove. Vsaka gosto naseljena dežela, kot je Anglija, bo raztrosila svoje številno prebivalstvo daleč okoli po deželi, da se ne bo več gromadilo v mestih. Trgovčevo bivališče bo sto km oddaljeno od njegove prodajalne, pa bo, kadar jo bo zvečer zaprl, prej doma kot je danes.

Doslej ni še nikakih načrtov, kako bo urejen zračni promet in kako se pride v okom zmedam, ki nastanejo, kadar bo hotelo več letal pristati na enem mestu. Brez dvoma bodo morala določati to stroga pravila, zračni redarji pa bodo vzdrževali red v oblakih.

To so materialne izpremembe, presenetljive in zanimive, če razmišljamo o njih. A začetek zračne dobe bo povzročil še važnejše izpremembe v odnošajih med rododom in rododom, med plemenom in plemenom. Bomo li mogli še nadalje vzdrževati carinske črte? Se bodo mogli posamezni narodi tako ostro ločevati drug od druge-

ga? Bodo li mogle obstajati še miselne meje z nasprotujočimi si stremljenji in sovraštvi, ki cepijo narode? Bo li vse to še mogoče tedaj, ko bo nebo svobodno, ko bomo iz njega lahko pristali na dvorišču kateregakoli? Ali ne bo to nekako zenačilo velike površine sveta vsaj v občevanju, uveljavljenju splošnih zakonov in v sprejetju nekega mednarodnega občevalnega jezika? Mednarodna produkcija in razdeljevanje življenjskih potrebščin in udobnosti se bo morala vršiti združnim potom. Imeli bomo zadruga korporacij za proizvodnjo in zadruga razpečevalcev produktov.

Možna je pa še druga pot. Možno je, da nebo ne bo prosto. Možno je, da bo začetek zračne dobe obenem tudi začetek konca našedobne civilizacije. Kajti če bo izbruhnila vojna med narodi, ki so si osvojili zrak, tedaj ne bomo videli frkati po zraku nežnih frkelj, ki hodijo gledat v tuja mesta uspehe nove mode; resen možak poslov se ne bo upal na delo, dokler bo čul nad svojo glavo bojni hrup letalskih jat. Skril se bo v podzemsko luknjo, iz katere se ne bo upal prikazati.

To je odvisno pač od človeka samega, in njegovo sedanje stanje umne in moralne kakovosti nam ne daje baš trdnega jamstva. Človek namreč ne napreduje duševno in moralno v isti meri kot napredujejo sile, ki mu jih dajejo znanstveniki v roke.

(Dalje prih.)

Dve kraljestvi prirode.

Vso živo prirodo delimo v dve prostrani kraljestvi — v rastlinstvo in živalstvo. Za vsakega navadnega človeka, ki ne išče znanstvene natančnosti, je ta razdelitev zadostna in tudi dovolj jasna. Zato kar pustimo, da se kregajo učenjaki, kam spada to in ono enostanično bitje, ki ima nekaj rastlinskih in tudi nekaj živalskih svojstev. Kot praktični ljudje, ki se zanimamo za politiko in beremo časopise, pogledjmo, kakšni odnošaji vladajo med omenjenima kraljestvoma ali — da govorimo diplomatično — kakšna je njiju «zunanja politika».

Videli bomo, da ne zastajata v tem oziru prav nič za moderno urejenimi državami. V splošnem spoštujeta prijateljsko pogodbo in živita vsaj navidezno brez sovraštva.

Njiju odnošaji so vsekakor prav pristrčni, celo pomagata si med seboj. V varnem gozdu, med gostim grmovjem najde žival skrivališče, varno zavetje ali celo hrano; žival vrača to dobroto rastlini na različne načine. Ptiči vračajo drevju njegovo gostoljubnost s tem, da ga varujejo žuželk, ki so hudi sovražniki listja. Pri mravljah opazimo naravnost viteško zvestobo in vdanost topolom, slivam, bezgovim grmom in raznim deteljam, katerih stebre varujejo ob času cvetja kar v trumah. V tem času izločajo namreč omenjene rastline neko medeno sladko tekočino, ki privabi sladkosnedne mravlje, da jih ljubosumno varujejo pred raznimi škodljivimi živalimi, katerih ne puste po deblu iz strahu, da bi jim ne posebale sladkega soka.

Največjega pomena pa so živali za oplodjenje rastlinskih cvetov. Brez živali, predvsem brez žuželk, bi se večji del rastlin sploh ne mogel oploditi. Znano je, da prenašajo čebele, čmrlji, metulji in druge žuželke, ki letajo od cveta do cveta in srebajo sladke sokove, pelodni prah in oplojajo tako mimogredè cvetne plodnice.

Živali razširjajo tudi semena rastlin. Rastlinsko seme je navadno obdano z užitnim in okusnim rastlinskim mesom (n. pr. sadje), radi katerega živali prenašajo plodove in puščajo neprebavne koščice s semenom, ki vzklije v zemlji. Druge rastline imajo zopet na semenih ostre zakrivljene kaveljčke, ki se obesijo in zapletejo med grmovjem se mudeči živali v dlako. Kdo ne pozna repinca, ki raste po naših goščah in se nam sprejema za obleko ali pa zaplete v lase, da ga težko izpulimo. Ta zviti nepridiprav se na tak način brezplačno vozi in širi po svetu.

Taka je torej svetla, prijateljska stran. Toda motil bi se, kdor bi mislil, da je med rastlinskimi in živalskimi svetom vse tako, kot se kaže na prvi pogled. Poleg te medsebojne pomoči in «pacifistične politike», opazimo tudi prikrito sovraštvo in celo preganjanje.

Večina živali se ne zadovolji le z okusnim sadom in z mesnatim listjem, nego žre in pokončuje vse vprek od najnežnejše kalí in popka pa do zrelega ploda. Posebno večje živali, kot govedo, konj, jelen, srna in enake večje rastlinojede živali

golijo in uničijo često kar cele pokrajine. Žuželke grizejo lubje, cvetje, popje in liste, da končno rastlina ovne.

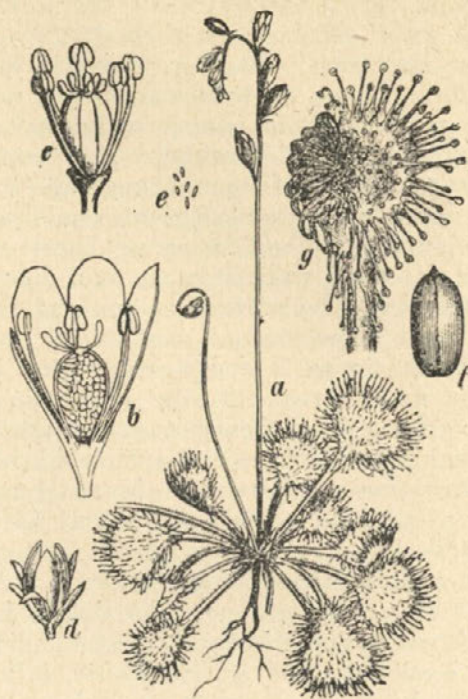
Očividno je, da so rastline slabša stran-ka v tem boju, ker nimajo svojstva giba-nja, da bi se uspešno branile napadov. Te nimajo zob in krempljev, poznajo pa druga prav moderna vojna sredstva: pline in celo strupe. Torej so čisto moderno oprem-ljena vojska! V svojem staničju razvijajo rastline posebna olja ter jedke kisline in razne strupene soke, s katerimi odganjajo živali. Druge obdajo veje s trnjem in tr- dim lubom, ki ubrani vsaj veje in steblo pogina. Tako odpodijo rastline mnogo sovražnikov; vendar pa se najde za vsako rastlino ta ali ona živalska vrsta, ki se ne vstraši te ovire, tako da ima vsaka rast- lina enega ali celo več sovražnikov.

Vsakemu se zdi naravno, da podleže rastlina v tem boju in jo žival pojé. A vendar se godi tudi obratno, namreč, da poje rastlina žival. Marsikomu se bo zdelo to neverjetno in čudno, a vendar je res. Obstojajo nekatere rastline, ki se hranijo z žuželkami in se imenujejo zato ž u ž k o- j e d e rastline.

Taka rastlina raste tudi pri nas v alp- skih pokrajinah po vlažnih in mahovitih travnikih, gozdnih parobkih in med ska- lovjem ter se imenuje planinska mastnica (*pingnicula alpina*). To je nizka rastlina z nežnim belim cvetom, ki cvete v maju in juniju. Njena sestra, na- vadna mastnica z modrim cvetom, raste po vlažnih travnikih in gozdnatih parob- kih. Planinska mastnica ima listno rožico, iz katere izvirajo enocvetni peclji. Zeleni listi so mesnati, močno sljuzavi in narobe- jajčasto obrobjeni.

Med tem, ko opazujemo rastlinico, pri- leti žuželka ter se hoče nekoliko odpočiti na njenem listu. Komaj sede, že se zgrne nad nič hudega slutečo žuželko listič ter jo polagoma ovije. Ubožica je ujeta. Li- stovi robovi se zvijajo proti listovi sre- dini ter naposled popolnoma zakrijejo ujeto žuželko, ki kmalu pogine v svoji ječi. Rastlina izloča živalskemu želodč- nemu soku podoben sok, ki razkrajja mehke žuželkine dele in jih vsrka vase. Ko je rastlina razkrojila celo žuželko in

jo «pojedla», se list zopet odpre in čaka na nov plen.

Okroglostna rosika: a) cvetna betva, b) prerez cveta, c) prašniki in plodnica, d) plod, e) in f) seme, g) list s pecljatiimi žlezami, s katerimi zaigrabi žuželko.

Druža taka rastlina, ki raste pri nas po močvirjih in se hrani na enak način, je okroglostna rosika (*drosera rotundifolia*). Plen lovi s svojimi okroglimi listi, ki so obraščeni s pecljatiimi, lepljiv sok odcejajočimi žlezami. Drugi žužkojedi rastlini, ki raste pri nas, sta vodna dol- golistna in srednja rosika (*drosera anglica* in *drosera intermedia*), ki lo- vita svoj plen v posebne mešičke, v katere zlezejo živali kot v past in ne morejo več ven.

Prirodopisci naštevajo nad 400 takih rastlin, ki se hranijo z ujetimi žuželkami.

Taka bi bila torej temna stran odnošajev rastline in živali, ki oporabljata silo v svo- jem boju za obstanek, v katerem zmagaa močnejša in podleže šibkejša. Kljub omenje- nim izjemam je vsekakor zmožnejša žival in rastlina je nje običajna hrana. Tak je namreč prirodni zakon, po katerem sta obe prostrani družini živih organizmov le majhen del prirode same.

Odlomki iz književnosti.

Iz F. S. Finžgarjeve povesti «Sama» (Zbrani spisi VI, zvezek.)

Na nedolžnih otročičev dan je šla iz Zaselja po strmi gazi, ki vodi v Bukovje, samotna popotnica. Solnce je sijalo čudovito veselo. Zimska pokrajina je žarela. Sneg se je topil po zasneženih vejah črnih smrek. Vsak hip se je sprožila plast snega z veje, po igličevju je zašumelo, sproščena veja se je dvignila kvišku in se gužala, kakor bi se od dihala od teže, katero ji je naložila zima.

Popotnica, učiteljica Minka, je postajala in se ozirala po okolici. Gorko ji je bilo lice, gorkejšje srce, ki je uživalo krasoto narode.

Dve uri sta potekli, preden se je dokopala po clabi poti na lepo gorsko planoto. Sredi nje se je dvigal zvonik, krog njeja so se gnetle v lepem noredu ponižne hiše, odete skoraj do tal v bele kožuške. Le ob robih pri strehah in slemenih so se rezko črtali rjavi robovi slame in desk ob snegu, kakor bi bili kožuhi obrobljeni z dragim krznom. Tu in tam so izpod gozda gledale posamezne hišice z brežine proti cerkvi, odkoder so se vile po snegu proti njim vijugaste, rumenkaste steze.

Minka se je napotila proti vasi in poiskala župnišče. Ko je stopila v vežo, je zagledala čokatega moža: v škornjih je bil, izza bolhanc so mu mahale štrame, na rami je imel oprtan konjski komat, na glavi pa mogočno polhovko.

«Dober dan,» je pozdravila Minka z nežnim, a vendar krepkim glasom.

Mož sredi veže se je počasi okrenil in dvignil glavo, da je videl skoz naočnike, ki so mu zlezli na konec nosu.

Minka je zapazila pod vratom kolar, izza katerega je molel uhelj hodničnega platna.

«Župnik,» je naglo pomislila in ni vedela, ali bi se čudila ali smejala.

«No, kaj bo dobrega,» jo je nagovoril župnik Boštjan z nizkim, nekoliko prehlajenim glasom.

«Ali bi mogla govoriti z gospodom župnikom?»

Gospod Boštjan jo je pomeril od vrha do tal, nato je rekel nekoliko užaljen:

«Župnik sem jaz! Za mano!»

Zavil je po stopnicah v nadstropje. Potoma se je opravičeval:

«Kajne, me niste spoznali? Seveda, tako polikan črnosuknjar nisem, kakor hodijo po Ljubljani. Tukaj vlečejo drugačni vetrovi, presneta reč!»

Na veži, vrh stopnic, je obesil komat na kljuko. Nato je odprl vrata v sobo, ki je bila pisarna in spalnica, vse hkrati.

«Stopite noter!» ji je pokazal s težko, delovno roko v sobo.

Tamkaj ji je ponudil klop, kamor je posajal žene in neveste ob izpraševanju. Sam je sedel na

stol, katerega sedalo je bilo radi starosti podtempljano z usnjem.

«Torej, kaj bo?»

Gospod Boštjan je poveznil kučmo na mizo in se naslonil ob komolec.

«Slišala sem, oprostite, da sem tako indiskretna —»

«Le naravnost, kaj bi te fraze! Pri nas smo narurni ljudje!» jo je prekinil župnik.

«Gospod župnik, ali res mislite odpovedati pouk v zasilni šoli?»

«Nič ne mislim. Sem ga že odpovedal. K svetemu dnevu je jezdil hlapec s pismom na pošto. No, in kaj vas to skrbi?»

«Jaz sem učiteljica iz Zaselja, nameravam pročitati semkaj.»

«Kogá?» se je začudil župnik, popravil naočnike in se nagnil proti njej, da mu je izpodrsnil naslonjeni komolec.

«Kogá? Vi? Vi, da bi tukaj učili?»

«Zakaj se čudite, gospod župnik?»

«Hahaha,» se je zasmelal gospod, prijel za kučmo in udaril z njo po mizi, da se je pokadil prah iz nje.

«Kaj bi se ne čudil? Takale podlasica, kakor ste vi, pa med naše gumpce? Ali vam nisem že prej rekel, da pri nas nismo v Ljubljani, presneta reč. Tiste cukrene otroke in strdene punčke bi vsak krotil in učil. Ali naši so kakor štorovi! Poglejte me, štiri mernike pšenice vam nesem po stopnicah, pa sem jim bil komaj kos. Celo naročje palic sem polomil leto in dan nad njimi, pa je vsak oče trdil, da jih še premalo bijem. Boste pa vi kaj opravila, seveda. Iz šole vas poneso!»

«Nič se ne bojim! Jaz poskusim brez palic in sem prepričana, da me ne poneso iz šole.»

«Če bo to resnica, potem dela Bog z vami čudeže, ali pa ste s čarovnicami v zvezci. Tako je, presneta reč!»

«Ne eno ne drugo, gospod župnik. Ljubezen bo to naredila.»

«Ljubezen! O ti moj Bog!»

Župnik je pograbil kučmo in si jo dejal na glavo ter se razhudil:

«Kaj mislite, da jaz nimam ljubezni do teh ljudi? Kdo drugi pa me drži v teh hribih kakor ljubezen. Tudi meni bi se prileglo, da bi bil korar ali tehan. Ali vse sem zaigral zaradi ljubezni do teh siromakov. In za plačilo in trpljenje imam od višjih, da se mi pomilovalno muzajo, ker sem takle, od župljanov pa to, da mi je pred kratkim neki smrkavec drevesca polomil!»

«Nekaj nerodnega je povsod,» je zagovarjala Minka.

«Ni tako!» Župnik je trditev pribil z roko ob mizo. «Poglejte: Tri plašče sem kupil za cerkev, dva lustra; tole bajto sem pokril; če krava zbolji; Boštjan pomaga; če je edinščina pri hiši: Boštjan

pomagaj! Presneta reč, za plačilo mi pa drevca polomijo.»

«Eden vendar niso vsi. Jaz sem pa v Zaselju slišala, da vas ljubijo.»

Župnik je snel spet kučmo in jasno je bilo videti, da ga je ta pohvala razveselila.

«Pa pustiva to. Kakor sem rekel, jaz ne grem več v šolo. Če vas veseli, pridite delat čudeže.»

«Prosim, ali bi se dobilo stanovanje?»

«U, mežnarija je prazna. Zastonj vam jo dam, ker moj mežnar je zaeno hlapec in spi v hlevu. Drugo leto — pa saj ne boste vzdržali — se preselite v palačo. Poglejte!»

Gospod Boštjan je stopil k oknu in pokazal s prstom na lično stavbo, ki se je dvigala na gričku za vasjo, še neometana.

«Vidite, tako palačo nam je vsilila gosposka, ki ne ve, kje se denar jemlje.»

Minka je stopila k oknu in se razveselila krasne lege, kjer je stala nova šola.

«Ah, kakor nebeško kraljestvo!» je rekla.

«Aha, nebeško kraljestvo! Vica, vica, in še za pol peči pekla povrhu, presneta reč,» je godrnjal gospod kakor sam s seboj.

«Še nekaj; ne zamerite, jaz sem zelo sitna. Ali bi bili tako dobri, da bi mi dajali vsaj to leto hrano?»

«Hrano? To ni moja reč. Z Jero se zmenita. Jera je moja sestra, gospodinja pa je zato prav taka, kakor ste vse ženske. Če pridejo žandarji ali gospodje — saj se redko primeri —, je kolovrat stari kakor iz samega medu. Če pa pride kaka ženska, je vselej nabrskana kakor puran, če viči rdečo ruto. Takele ste! Pojdiva dol!»

Župnik je vstal in šel z Minko v hišno.

«Jera!» je zaklical z gromkim glasom.

Iz kuhinje se je pokazala siva glava, zavita v kocasto ruto.

«Tale misli priti semkaj za učiteljico. Pomenita sel!»

Minka in Jera sta se naglo razumeli in pomenili, in sicer tako prijazno, da je pogovor postavil na laž Boštjanovo trditev.

Župnik se je kmalu vrnil in postavil na mizo bokal vina: «No, Jera, kako je?»

«Dobro, hvala Bogu, da dobimo tako prijazno deklico. Saj ti nisi za šolo!»

«Moška je ta! Pa bi bila ti učila, jezičnica! Hodi in prinesi kaj, da prigriznemo!»

Debelo uro potem sta spremljala gospod Boštjan in Jera Minko skoz vas. Vsa okna so bila radi tega dogodka natlačena z radovednimi glavami. Ko so drsajoči se otroci zagledali župnika, so popustili sanke in zbežali okrog ogla.

«Vidite, to je naša divjačina! Takile so!»

Minka se je ozrla za njimi. Izza ogla je pogledal razkuštran deček in ji pokazal osle.

Na robu planote je čakal župnikov pastir s sankami.

«Da se ne boste mučili, vas moj pastir potegne do mlina. Pot je drsna.»

Minka se je začudila.

«Le sedite in nič se ne bojte. Fant je boljši za take neumnosti kot za pametno delo. Z Bogom!»

Sanke so sfrčale po strmini, za njimi je vihral Minkin šal kakor zastava.

To poglavje je vzeto iz F. S. Finžgarjeve po-vesti «Sana», ki je izšla pred kratkim v Ljubljani v VI. zvezku njegovih «Zbranih spisov». Povest, ki je izhajala že v «Dom in svet» l. 1912., je za-jeta iz življenja vaških učiteljic. Mlado mestno dekle Alena, hči upokojenega uradnika, je dovr-šilo učiteljske in hrepeni zleteti iz ozkega dru-žinskega kroga v svet, ki je tako lep in širok. V Zaselju dobi mesto domače učiteljice pri iesnem trgovcu Stefanu Smrekarju. Tu začne spoznavati ljudi in njihova različna pota.

Njen gospodar Smrekar je brezsrčen vaški oče-ruh in slepar. Akademik Ivan Brest se je namenil, da bo hodil po uglajeni poti, ne meneč se za trp-ljenje drugih. Študij ga je obdaril s frazo, ki je najpotrebnejši potni list za udobno življenje. Uči-teljica Mara, mlado dekle, občuti bridke spone učiteljskega stanu in čaka zaman na fanta. Pravno nasprotje pa je učiteljica Minka, ki je duševno do-zorelo dekle in najde svojo uteho in zmisel v ne-sebičnem delu za bližnjega. Mala, tiha in skromna šiva za revne otroke v vasi oblekca in jih obdari za Miklavža, obiskuje bolnike in jih zdravi, piše pisma ljudem in pomaga potrebnim. Z napredne-šimi vaščani snuje hranilnico; s tem si nakopa smrtno sovraštvo vaških močotcev in oderuhov. Mečejo ji polena pod noge, a končno vendar le zmağa. V pričujočem odlomku jo srečamo v Bu-kovju, najslabšem in naodljudnejšem kraju celega okrožja, kamor zaprosi iz ljubezni do zapuščenih in potrebnih, da razvije ondi svojo blago človeko-ljubno delo v povzdigo zaostalega kraja.

Njena podoba se prikazuje svetla in žarka skozi vso povest in v njej najde razočarana in osarela Alena edino oporo in svetel vzor.

Knjige in revije.

Arturo Cronia: Ottone Župančič. Publikacija znanstvenega zavoda «Istituto per l'Europa orientale» v Rimu, 1928. Strani 137. Cena 10 L. Založila Anonima Romana Editoriale.

Ob priliki letošnjega Župančičevega jubileja so prinesli skoraj vsi slovenski in številni tuji listi daljše ali krajše članke o tem velikem reforma-toru naše lirike in najmarkantnejšemu predstavniku sodobne slovenske književnosti. Italijanski javnosti, ki je razmeroma še jako malo uvedena v našo mlado, procvitajočo književnost, ga je predstavil Artur oCronia s temeljito literarno-kri-tično študijo o njem, objavljeno v lanskem letniku lista «Rivista di letterature Slave», ki je izšla se-daj v lični knjigi z gori naveden'm naslovom.

Vsekakor je knjiga pisatelju v veliko čast, saj še v slovenščini ne najdemo zlepa tako temeljite študije o celotnemu Župančičevemu pesniškemu in sploh literarnemu delu. Cronia se je kot dober poznavalec našega jezika in literature poglobil s toliko gorečnostjo v globine pesnikove duše in ustvarjanja, v njegovo razvojno pot, da se moramo le strinjati z načinom, na kakršnega je predstavil našega pesnika-misleca italijanski literarni javnos-ti; pesnika — mojstra slovenske besede in nje-gove zvočne pesmi, žal, ji ni mogel predstaviti, ker se to v tujem jeziku ne dá.

Že v uvodu skuša zgneiti v pestro sliko ves mogočen pojav Župančiča v slovenski književnosti,

zarisati temeljne poteze njegove pesniške osebnosti kot se nam prikazuje v zbirki «Mlada pota», ki obsega pesmi iz vseh dob. Ne posreči se mu. Zave se, da so «Mlada pota» mnogo premajhno ogledalo za velikega pesnika. Vrne se zopet k začetku in analizira v naslednjih 7 poglavjih podrobno in z veliko natančnostjo in intuitivnostjo vcs pesnikov razvoj, kakor se nam prikazuje postopoma iz «Pisanic», ki imajo svoj izvor že v pesnikovih gimnazijskih letih, «Case opojnosti», zbirke «Čez plan», «Samogovori» in zopet ožive mladinske pesmi, ki nam je ostala v zbirkah «Cibican» in «Sto ugank» ter v slikanicah «Lahkih nog naokrog» in «Palčkih Poljancih», dalje še iz poslednje in najzrelejše njegove pesniške zbirke «V Zarje Vidove» ter dramske pesnitve «Veronike Deseniše». V posebnem poglavju razprostre pred čitateljem delo Župančiča prevajalca in se pomudi največ pri prevodu dveh spevov «Božanske komedije», občudujoj zlasti v drugem izmed omenjenih prevodov posrčeno prepesnitev Božanskega pesnika.

Ob koncu hoče podati še vsaj odjek Župančičeve pesniške besede, njene melodike in dinamike, a ne more nikamor. Zaveda se, da Župančičeve besede skoraj ni mogoče nadomestiti z drugo, zato jo citira večkrat kar v originalu. Študija ostane pred vsem miselna analiza pesnikove duše in razvoja, ki je v splošnem natančna in zanesljiva, dasi je zaslediti tu in tam kakšno majhno netočnost ali površnost v prevodu, ki je pa tu ne moremo navajati, ker bi nas to zavedlo predaleč. Posebno pri analizi večjih (pr. Duma) in novejših pesnitev se pozna, da pisec ni Slovenec in nam zato ne more prikazati tistih najzadnjih globin pesnikove duše, v katerih se ta preliva v dušo vsega naroda in iz katerih diha omamen in svež dih naše zemlje in življenja.

Gotovo pa je, da so vrline tega dela neprecenljive in vredno je, da se ga prevede tudi v slovenski jezik.

A. Š.

Sodobni norveški književniki.

Iva Breščakova.

Smer moderne norveške kulture je predvsem nacionalistična. Malo časa je, odkar so menjali ime prestolici: iz Kristianie so jo prekrstili v Oslo, ime, ki je to mesto nosilo, še predno je padlo v roke švedskemu kralju Magnušu Erikson-u, ko je bila Norveška še neodvisna država. Uraden jezik Norveške je danski, ki so ga Danci uvedli v XVII. stoletju. Na Norveškem pa se še govori takozvani landsmaal, ali provincialni jezik.

Tej nacionalistični struji se zelo podajajo dela pisatelja Andreja Hankland-a: on je v romanih in novelah opisal legende in dejanja nekdanjih kraljev in junakov.

Kot večina norveških pisateljev tudi Hankland ne prihaja iz šole; romal je dolga leta po Evropi, gnan od tiste želje po aventuri, ki je severni duši že prirojena. Bil je dolgo časa tudi čolnar na velikih švedskih rekah. Š knjižo novel, Bonsaks Fortaellinger je Norveška izvedela za njegovo ime. Tej knjiži so kmalu sledili močni romani, ki so nesli Hankland-ovo slavo izven meje njegove ozke

domovine. Pred malo leti mu je država naklonila letno podporo, ki mu je pripomogla, da se je popolnoma posvetil umetnosti.

Have (Morje) in De store Skogen (Veliki gozdovi) so do danes njegovi najlepši deli.

To so pripovedi, majhne slike iz severnega življenja; pripovedi, iz katerih veje mogočen dih morja in neskončnih, samotnih severnih gozdov. Zadnje njegovo delo, Helge den Høge (Mladi Helge) razpravlja o času, ko so norveški princ, naveličani službe pri tiranu Harold-u, zapustili Norveško, in se nasedli po Irlandiji.

A. Hankland je rojen poet, kajti malo jih je, ki bi znali kot on, slikati in opisati tragiko severne narave, katero teži neizprosna in kruta usoda.

Kunt Hamsun in Johan Bojer sta znani imeni. Slava prvega je bila velika, še preden so mu nakazali Noblovo literarno nagrado. Kot njegovo najboljšo delo slovi Pan, Ta knjiga v prozi nudi resnično uživanje vsakomur, ki ljubi poezijo. «Zgodba o Stotniku», zgodba, ki je prava umetnina, je pripomogla k Hamsunovi svetovni slavi. Z delom Markens Grøde (Blagoslovljena Žetev) si je osvojil simpatijo evropskega občinstva. Johan Bajer je globok poznavalec srca in človeške duše, in ta njegova lastnost ga vsega približa ruskim romanopiscem, od katerih je nedvomno občutil čar in velik vpliv.

Romani Moč lazi, Erik Eoje in Življenje nam lahko ustvarijo sodbo o tem čilem pisatelju.

Mogočen roman je tudi Den Siste Viking (Zadnji Viking).

Najčistejši in najbolj originalen norveški poet je Hans E. Kinck. On pa je do danes najmanj poznan in njegove knjige se le malo tiskajo. «Čitajoč njegova dela», pravi A. Hankland, »imamo vtis, da natrese na zrnce zlata celo kopo peska in preden najdemo to zrno zlata, moramo predolgo brskati po kupu peska».

V njegovih romanih poizkuša prodreti v najglobokejše bistvo našega «jaza», k prvemu viru človeške nature. V svojih spisih razpravlja tudi o življenju italijanskega naroda. Napisal je dramo v verzih «Macchiavelli», ter zelo živahno komedijo povzeto iz novel Boccaccia. Hans E. Kinck ima danes močen vpliv na mladino, a publika ga še ne upošteva.

Zelo popularen pisatelj je Hans Aanrud; njegove kmečke idile in otroške pripovedke so res nekaj nežnega v moderni norveški literaturi.

Velik pisatelj, katerega slava bo gotovo stopila črez mejo Norveške, je Welle - Strand. Ta opisuje življenje ribičev; ribji lov na slanice v Fjordih in lov na morske pse v Belem morju. Ti romani so polni moči in gibanje, zanimivi za vsakogar, ki si želi spoznati žalostno, a junaško življenje severnih ljudi.

Med dramatikami stoji na prvem mestu Gunnar Heiberg. Najboljši njegovi drami sta Balkonen (Balkon) in Kjarlighedens Tragedie (Ljubezenska tragedija). Drama Balkonen je bila v državnem gledališču v Osli že mnogokrat vprizorjena in je še danes, kadar se predstavlja, sprejeta z istim navdušenjem in zanimanjem kot prvič. Je majhna ljubezenska drama z nekaterimi prizori, polnimi sirovega naturalizma, da so bile oblasti že večkrat primorane preprečiti igranje.

Med mladimi dramatikami so znani Ronald Fangen in Helge Krog.

Z Jarlhus (Jarlovi) nam hoče Krog podati na odru dramo iz povojne dobe: razpor med očeti in sinovi, zaščitniki različnih socialnih in političnih idej.

Lirika se nahaja v najlepšem cvetu. Ko je Ibsen proglasil nadvlado proze, se je res zdelo, da je liriki zapisana smrt. Prišel pa je Nils Collet Vogt, velik poet, in dal ji je novo življenje. Mladina iz tistega časa je z navdušenjem sledila dvema poetoma: Wilhelmu Krag-u in Sigbjärnu Obstfelder-ju.

Današnja mladina pa prisega zvestobo poetom H. Widenvey-u in Olav Bull-u.

Častno mesto ima tudi Matti Likio, ker je on namreč prvi in edini poet laponskega plemena. On je izdal romane, v katerih opisuje seljaško življenje svojega naroda.

Priznani pisatelji so: gospa Sigrid Undset in Olav Duun. Ta dva sta v letu 1926. konkurirala za Noblovo literarno nagrado, ki pa ni bila podeljena ne prvi niti drugemu. Sigrid Undset je konkurirala s Kristin Lavransdatter, biografičnim romanom, ki opisuje norveško družbo iz 16. stoletja; Olav Duun pa z delom Juvikingen, pisanim v živem narečju severne Norveške.

Vsi ti pisatelji imajo tendenco, uveljaviti duševnost po vsem silnem navalu naturalizma, ki si je osvojil Skandinavijo proti koncu 19. stoletja. Problem žene, ki je ena glavnih točk, okrog katere se suče severna literatura, se opazuje že s čisto drugega vidika; Sigrid Undset nam v delu Kristin Lavransdatter priporoča vrnitev žene k domačemu ognjišču.

Kulturno gibanje današnje Norveške se poizkuša oprostiti skorje naturalizma, ki je dal umetnosti in literaturi vizijo tragičnega in žalostnega življenja; kljub temu ostane eno: severna skrivnostna duša s težnjo po vsemu, kar je fantastično.

Naše slike.

Albrecht Dürer.

Sestega aprila je minulo štiri sto let, odkar je umrl v Nürnbergu Albrecht Dürer, ena izmed najizrazitejših osebnosti nemške likovne umetnosti sploh. Rojen je bil istotam 21. maja 1471., kot sin iz Madžarske priseljenege urarja se je imel prvotno posvetiti očetovemu poklicu. A že v zgodnji mladosti se izkaže kot nadarjen slikar. V svojem trinajstem letu si izdelava lastni portret, ki očituje že vse bistvenosti njegovega poznejšega pojmovanja kompozicije. Dve leti pozneje vstopi v šolo k Mihaelu Wolgemuthu, tedaj najboljšemu nemškemu slikarju, in ostane pri njem, dokler se popolnoma ne izšola. Ko si pridobi naslov mojstra, se odpravi na običajno vajeniško potovanje, da obiše vsa važnejša nemška mesta. Ob povratku se poroči in si postavi samostojno slikarsko delavnico. Tako deluje daljšo dobo let v skromnosti in neznanosti in dovrši svoja najznamenitejša grafična dela. Leta 1505. se preseli v Benetke, da se seznanj podrobneje s tedanjo italijansko umetnostjo; deležen je visokih časti. Dož in patriarh ga obišečeta osebno, mesto mu ponuja znatno letno podporo in nakup

vseh del, ako ostane v Benetkah. Vendar je Dürerju rojstno mesto preveč pri srcu, da bi se mu mogel odreči. Komaj je njegov namen beneškega bivanja dosežen, se vrne domov, četudi z otožnim srcem. A Benetke so ga prerodile. Njegova slikarska tehnika je izpopolnjena, in priznanju tujine sledi tudi priznanje domovine. Cesar Maksimiljan I. ga imenuje za dvornega slikarja, tako da mu je udobno življenje zajamčeno. Nekoliko let pozneje obiše Holandsko, in njegovo potovanje je pravi triumf. Vsa mesta, ki jih obiše, ga slavijo z vsemi častmi in ga skušajo pridržati. A on se ponovno odreče vsaki tuji podpori, da se vrne v Nürnberg, kjer umrje 6. aprila 1528.

Umetnost Albrehta Dürerja tvori prehod iz nemškega srednjeveškega slikanja v dobo renesančnega slikarstva. S tem je že tudi izražena vsa važnost in ves pomen Dürerjevega umetniškega snovanja in določeno njegovo razmerje do nemške likovne umetnosti. Srednjeveški slikar se je trudil, da zajame v svojo kompozicijo čim več duševnega izraza, pri tem pa zanemarjal resničnost zunanje oblike. Dürerju je slika predvsem vzrok estetičnega ugodja, zato se vse, kar je naslikanega, mora približevati čim bolj naravni resničnosti. Zato študira Dürer naravo, razmerje teles in perspektivo prostora, ker večje popolnosti, kakor je je v naravi, po njegovem mnenju, ni mogoče doseči. Ta svoja izkustva in razmišljanja napiše tudi v knjige slikarske tehnike, zato da bi se v tem pravcu vzgajale poznejše generacije.

Naše slike so iz dobe, v kateri je dosegel Dürer svojo največjo tehnično dovršenost. «Lastni portret» iz leta 1500., ki visi v Stari Pinakoteki v Monakovem, je tako značilen za pojmovanje njegove izredne spretnosti v oblikovanju s pomočjo same linije. Ta način slikanja, ki se omejuje zgolj na konture in ki si ga je bil Dürer privzgojil tekom svojega delovanja na polju grafične umetnosti, kjer je bil prisiljen izraževati z golimi črtami vso plastičnost in prostornost figur, je pri tej sliki še posebej na mestu. Dürer je bil silno veren človek in sebe je kaj čisto skušal upodobiti s potezami Zveličarja. «Lastni portret» nam jasno dokazuje njegovo versko prepričanje, ki je prepričanje vsakega srednjeveškega človeka. V njem je izražena globoka mističnost s sredstvi, ki so ji svojstvena. — Vse nekaj drugega je «Madona s kanarčkom» iz leta 1506., ki visi sedaj v Berlinu. Delo je nastalo v Benetkah pod neposrednim vplivom italijanske šole. To je že čista renesansa, četudi je v izrazu Matere Božje in Jezuščka, še vedno nekoliko mračnega severa; na delu se pozna, da sta bila Dürerjeva prijatelja Bellini in Mantegna. — Do kake popolnosti pa se je Dürer povzpел v študiju telesa in njegovih razmer nam kaže «Glava otroka», nastala leta 1516., danes v Parizu. Resničnost in arhitektonika glave je taka, da je res težko razbrati letnico postanka. h. š.

Veno Pilon

je vzgnetil iz mavca glavo Ivana Cankarja. Delo, ki se sicer znatno razlikuje od splošnega Pilonovega umetniškega pojmovanja, je eno izmed najposrečenejših doprinosov likovne umetnosti opominu našega Ivana. Z izrazom obraza in z belino tvori zgošča v sebi globoko duševno vsebino, ki skuša

zajeti vse umetniško snovanje Ivana Cankarja. «Slikal sem noč, vso temno in sivo, zato da bi oko tem silneje zahrepenelo po svetli luči.»

h. š.

Telesna vzgoja.

Olimpijada v Amsterdamu.

Vsako četrto leto se vršijo znane svetovne olimpijade. Za letos se je olimp. odbor odločil, da jih priredi v velikem mestu Nizozemske države — Amsterdamu.

Na teh olimpijadah se vršijo tekme vseh možnih športov, od nogometa do rokoborbe. Pa telovadba ni pozabljena. Pri teh tekmah pride največ v poštev lahka atletika, na katero se pripravljajo in trenirajo najbolj vsi narodi.

Kako skrbijo narodi ozir. države, da se njeni predstavniki športa in telovadbe dobro izkažejo, nam kažejo velike svote, ki jih dajejo posamezne države tekmovalcem na razpolago. Naša država n. pr. je dala na razpolago olimp. italj. odboru 900.000 L.

Kakor rečeno, se udeležijo VIII. olimpijade vse evropske države, pa tudi nekatere ameriške, azijske in afriške. V zvezi s telovadnimi in športnimi prireditvami se bo vršila tudi mednarodna razstava umetnosti. Razpisane so nagrade za slikarstvo, kiparstvo in glasbo.

V Amsterdamu delajo na vso paro, da končajo pravočasno vsa dela. Zgrajene bodo velike tribune s 40.000 sedeži. Samo za novinarje vsega sveta bo rezerviranih 600 sedežev; ti bodo imeli na razpolago 50 telefonov in posebno telegrafsko centralo, da bodo pošiljali brzojavke in telefonska poročila o uspehu tekem v svet.

Na zadnji olimpijadi v Parizu l. 1924. smo se odrezali tudi Slovenci, in to pri telovadbi. Kot svetovni prvak je bil proglašen Leon Štukelj iz Slovenije. — Tudi za letos se Jugoslovenci dobro pripravljajo, ravno tako Čehi. Letos se bodo prvič udeležile telovadbe na olimpijadi tudi ženske. O uspehih bomo poročali ob času.

—O—

Koliko ljudi se peča v Čehoslovaški s telesno vzgojo?

Kako je pri Čehih ukoreninjena skrb za telesno vzgojo, nam priča naslednja statistika članov posrednih telovadnih organizacij:

Sokol 570.000 članov, Orel 130.000, delavsko socialistično telov. združenje 100.000, delav. komunistično telov. udr. 100.000, nemška telov. zveza na Češkem 70.000. Poleg tega obstoji okoli 2000 športnih združenj s čez 260.000 člani ter 40.000 skavtov. Skupno število ljudi, ki se bavijo s telovadbo, je preko 1.300.000; torej skoraj vsaki 10. prebivalec je organiziran telovadec ali športnik. Je pa še mnogo takih, ki so neorganizirani in gobjo telovadbo doma.

—O—

Drobiž.

Pasijonske igre.

Tragedija Sinu Božjega, ki je pred devetnajst sto in toliko leti dal svojo kri za rešitev človeštva, je vzbujala v vseh vekovih spoštovanje in občudovanje. Ni čudno tedaj, da so verniki sku-

šali predstavljati to dramo vsemogočne ljubezni božje in se s tem zatopiti v premišljevanju v muke, ki jih je pretrpel Kristus za nas.

Že v petnajstem stoletju se je pojavila dramatska glasbena pasija, ki so jo peli v cerkvi na veliki teden. Pasije so ponekod še sedaj v navadi. Običajno poje duhovnik Kristusove besede, drugi duhovnik poje pripovedovanje evangelista; vloge apostolov, velikih duhovnov, Pilata in drugih nastopajočih oseb pa so razdeljene med pevce. Besede ljudstva poje ves zbor skupno.

Pasija je prva oblika predstavljanja Kristusovega trpljenja. Kasneje pa so prirejali na veliki teden pasijonske procesije, pri katerih je pasija zadobila tudi bolj dramske oblike. V Ljubljani na pr. so od leta 1617. naprej na veliki četrtek peli pri pasijonskih sprevedih plemiči in meščani latinske in nemške verze; pri tem pa so tudi oblikovali različne prizore in alegorične skupine. Pasijonske sprevede so prirejali tudi po drugih mestih; v Škofji Loki pa se je vršila procesija z obredi v slovenskem jeziku. Iz leta 1721. je ohranjen slovenski rokopis z navodili in besedilom za procesije velikega tedna.

Na Slovenskem se je sicer ta navada izgubila, a še marsikje prirejajo pasijonske igre. Najzanimivejše se vrše vsako deseto leto v Oberammergau na Bavarskem. Oberammergauske pasijonske igre so tudi zelo stare in skoro gotovo so imele prvotno obliko pasije in spreveda. Sedaj pa se prirejajo na velikem odprtem prostoru in prihaja jih gledat mnogo ljudi iz vse osrednje Evrope. Igralci teh pasijonskih iger niso poklicni igralci, ampak navadni vaščani, ki se drugače pečajo največ z rezbarstvom.

Lansko poletje smo imeli tudi pri nas pasijonske igre. Priredili so jih v Kobjeglavu na Krasu dvakrat; obakrat je prihitelo mnogo ljudi z vseh koncev naše dežele k tej nenavadni predstavi.

V letošnjem velikem tednu so predstavljali Kristusovo trpljenje v ljubljanskem gledališču. Dramo I. N. R. I. je spisal Edvard Gregorin po evangeljih in pod nadzorstvom patra dr. Tomince. Gledališče je bilo vedno zasedeno. Občinstvo je sledilo z ganotjem vsem prizorom, ki so bili v resnici mojstersko podani. Kristusa je predstavljal

Gregorin sam (Gregorin je namreč gledališki igralec) z iskreno in čuvstveno milobo. Mater Marijo je podala g. Marija Vera, Judeža iz Karijota pa Skrbinšek, ki je bil svoječasno režiser tržaškega

gledališča in je našemu občinstvu že znan. Tudi druge vloge so bile vse dobro podane, četudi je radi velikega števila vlog nastopilo tudi več dilatantov.

M. V.

O fakirjih.

«Fakir» je arabska beseda, ki je prvotno pomenjala mohamedanske berače. Pozneje se je ta označba razširila na vse indijske berače kate-rekoli veroizpovedi. Dandanes pa je fakir tisti Indijec, ki se v znak kesanja in pokore vdaja različnim verskim vajam in razmotrivanjem. Način pokore je določen po posebnih verskih pravilih, imenovanih «jogha»; v kolikor se fakirji podreajo tem pravilom, se imenujejo «joghi». Da bolje razumemo življenje teh ljudi, se moramo površno seznaniti z naukom najstarejše indijske vere: z brahmanizmom. Po tem nauku je duša del vesoljnega duha, od katerega se je odrgala pri uctvarjanju sveta in bitij, in kamor zopet hrepeni. Ta vesoljni duh, Brahma, je edini, večni, neminljivi in zadnji cilj vsakega vernega Indijca. Doseže ga, ko dospe duša v «nirvano» (nebesa), to je v stanje brez strasti in hrepenenja. Duša je v združitvi z materijo izgubila svojo popolnost, ker je prišla pod vpliv telesnih poželenj. Če človek ne pride do tega, da njegov duh obvlada telo, če se vda strastnosti in poltenosti, se po njegovi smrti preseli duša v bitje nižje vrste, v žival. Od tu pade lahko še nižje, v rastlino ali v kamen. Duša je torej obsojena, da menja svoje bivališče med vsemi bitji, da trpi v boju z materijo, dokler se po lastni zaslugi ne očisti in izpopolni, tedaj dospe v nirvano. To je jedro brahmanizma.

Fakirji ali joghi zatirajo telesna poželenja s postom in pokoro in s tem skrajšajo bivanje duše v materiji. Z vzdržnostjo in asketičnimi vajami si prisvojijo zmožnosti, ki jih dvigajo nad drugimi ljudmi. [Pri nekaterih pa postanejo te vaje cilj samemu sebi; prvotni plemeniti namen se je pri teh zatrl v fanatizem, ki je vreden večjega pomilovanja nego spoštovanja. Nekateri fakirji sedijo v poletni vročini med štirimi ognji ter se neusmiljeno cvrejo med ognji in solncem. Drugi držijo leta in leta dvignjeno po eno roko: roka je otrpnila, omršela — mrtvi ud na živem telesu. Ali pa visijo ure in ure z drevesa z glavo navzdol, stojijo cele tedne na eni nogi, a lipa ležijo na deskah, iz katerih štrle ostri žebli. Pravi fakir nikoli ne zapusti svoje domovine, da bi v inozemstvu kazal svojo «umetnost», ker nima dobičkaželjnih ali reklamnih nagibov.

Kaj je z nadnaravnimi močmi, ki jih često pripisujejo tem ljudem? Pomisliti moramo, da je to prepričanje razširjeno v Indiji med najnižjimi, nezobrazženimi sloji, polnimi vraž in vroče fantazije tropičnega naroda. Nedvomno fakirji z vajami poostrijo in oblikujejo duševne sile. Z vzgogo volje (glavno in morda edino jamstvo za uspeh) postajajo neobčutljivi za bolečine; ukazujejo telesu, da pada v kataliptično stanje, podobno smrti: mišice se napnejo do neobčutljivosti, vsi najvažnejši življenjski procesi se ustavijo. V tem stanju se pustijo tudi pokopati; po nekaterih poročilih ostanejo tako pokopani tudi par let. Često je to prevara, ker skrivaj donajajo fakirju hrano in

Karel Töpler, neobčuten človek, ki se je pustil pribiti za tri dni in tri noči z žebli na križ.

zrak. So pa nekateri resni slučaji, kjer je izključena prevara. Na te se povrnemo kasneje. Fakirji si tudi prebadajo kožo z iglami brez bolečin in prelitja krvi. Navadno gre tu za že prevrtane in ozdravljene predore v koži; igla se v njih premika brez odpora in ne rani mesa.

Fiziologija razlaga nekatere zmožnosti fakirjev. Naše telo sestoji iz dveh vrst mišic: ene so pod poveljem naše volje (hoja, premikanje prstov itd.), druge pa so neodvisne od volje (dihanje, bitje srca). Zadnje tvorijo vegetativni sestavi. Nauk «jogha» uči, kako si z vajo volje pridobimo moč tudi nad tem sestavom. Če stopimo na desko, iz katere štrlijo žebli, popusti koža in žebli se zaderejo v meso. Fakir pa ima v svoji oblasti tudi mišice stopala, ki spadajo v vegetativni sestav. Napne mišice, koža postane prožna, ne upogne se pod pritiskom in žebelj jo ne prebode. Fakir je zmožen omejiti bitje žile od 70 na 15 udarcev na minuto ter omejiti potrebe organizma, da ostane 14, da, celo 40 dni brez hrane.

Zgodovina alkoholizma.

Alkoholizem je danes od vseh priznано socialno zlo, ki uničuje blagostanje, zdravje in duševni mir ljudi. Vendar so redki, ki so zaprisegli odločen boj temu zlu, vsi ostali se izmikajo: «Pitje je gotovo

kvarno, če se pretirava, a to se ne da odpraviti: ljudje so vedno pili, pijejo in bodo pili.»

Poglejmo nekoliko zgodovinski razvoj alkoholizma. Je mar pitje vpijanljivih pijač človeku prirojeno?

Prvotno je človek užival le to, kar mu je nudila narava sama. Komaj ko je umsko nekoliko napredoval, si je začel umetno pripravljati jedila. Gotovo so bile te kulturne pridobitve koristne, ker je tako silno razširil vrsto užitnih snovi (n. pr. žito); na drugi strani pa je prinesel ta napredek tudi mnogo razvad, ki so povzročale bolezni in revščino. Med te umetne in protinaravne razvade prištevamo tudi uživanje vpijanljivih pijač.

Človek je danes edino bitje na svetu, ki pije, tudi če ni žejen. Že voda bi bila v tem slučaju škodljiva, ker bi dovajala organizmu nepotrebno tekočino in preobkladala z delom obisti, koliko bolj pa alkohol.

V svetem pismu beremo, da je začelo že judovsko ljudstvo pripravljati vino iz grozdja. A vino so takrat mešali z vodo in ga pili zelo zmerno in le pri jedi. O pijančevanju pri Judih skoraj ni sledu. Semitska ljudstva zlasti Feničani so zanesli s trgovanjem vinogradništvo v druge dežele ob Sredozemskem morju posebno v Egipt in Grč'jo. Grki so popivali zlasti pri razkošnih pojed'nah. Gostilen ni bilo pri njih, ker je bilo pijančevanje strogo prepovedano, najstrožje pa je bilo zabranjeno pitje ženskam in mladini. Tudi pri starih Rimljanih, kamor se je razširilo vino iz Grškega so vladale iste razmere. Šele ob času propadanja rimske države in moči se je jelo širiti med bogatejšimi stanovi v Rimu, poleg požrešnosti, tudi popivanje. Med ljudstvom v starem veku alkoholizem splošno ni bil razširjen, pač pa se je razširil tedaj, ko so prišli Rimljani v dotiko z barbarskimi narodi, zlasti Germani. Pri slednjih je prišlo pitje silno v navado. Rimski zgodovinar Tacitus pripoveduje, da so bile germanske čete večkrat premagane le radi splošne pijanosti.

Da je bil za časa Kristusa alkoholizem še malo razširjen, sklepamo iz tega, ker pijančevanje ni dalo povoda, da bi nastopilo krščanstvo odločno proti temu zlu. 600 let pozneje pa je bilo že toliko razširjeno, da je moral Mohamed prepovedati Arabcem popivanje.

A prav Arabci so iznašli žganje, ki se je najbolj razširilo po svetu in prineslo največ gorja. Arabski zdravniki so prvi iz vina z destilacijo napravili žganje in ga uporabljali najprej v zdravniške namene. Tudi beseda «alkohol» je arabskega izvora. V 16. stoletju so začeli pridelovati žganje iz žita. V tridesetletni vojni se je žganjarstvo razširilo po vsej Evropi. Največ je pripomoglo k temu napačno mnenje, da vzdržuje alkohol moč in ohranjuje zdravje.

Ločeno od žganja se je med tem časom razširilo tudi vino po vseh krajih, kjer so bili dani pogoji za trtorejo. Pivovarstvo je bilo sicer že pri starih Germanih v navadi, a šele v 16. stoletju, ko je tehnika že bolj napredovala, se je posrečila izdelava okusnega piva iz hmelja.

Uživanje vpijanljivih pijač se je v našem veku tako razširilo, da je eno izmed najstrašnejših socialnih zli, ki uničujejo na tisoč načinov človeški rod.

Znamenja na nebu.

Ne bom morda pisal o France Bevkovem zgodovinskem romanu, ki nosi nekam podoben naslov in katerega drugi del izide v letošnji izdaji «Goriške Maticice», nego o čisto drugačnem predmetu: o ameriskani reklamli. Po vseh mestih si prizadevajo tvrdke, da bi obrnile nase pozornost o kričavo reklamo. V Ameriki se godi to pač po ameriskansko. V New Yorku n. pr. smatrajo nabijanje oglasov na zid neuspešno, zato jih projektirajo z crjaškim žarometom kar na oblake na nebu.

Z istim žarometom, ki daje naravnost slepečo svetlobo 4 bilijonov sveč, so obsevali Angleži med vojno sovražne zrakoplove, ki so prihajali v noči nad London. Žaromet je zgradil angleški učenjak H. Grindell-Matthews. V njem je uporabil izredno močan električni tok, katerega je napeljal v zmes oglja in napravil tako ogromno električno obločnico. Ko gre tok skozi oglje, to silno zažari in daje ono fantastično svetlobo, katero spodaj pritrjeno konkavno ogledalo odbija, združuje v svetlobni snop in meče visoko v zrak skozi veliko lečo, ki jo razpršuje pod nebo.

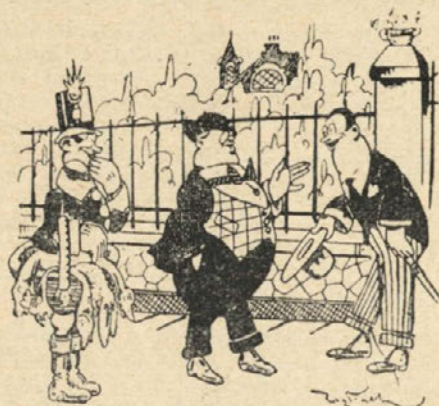
Do sedaj se poslužujejo le posebnih trakov z izrezanimi oblikami črk, skozi katere pošiljajo svetlobne žarke na oblake, ki so lahko oddeljeni do 3 km. Obetajo pa, da bodo projektirali lahko v najkrajšem času na oblake tudi ogromne slike in kar cele filme. Tako bodo Amerikanci gledali fantastične filmske predstave brezplačno kar s svojih oken, teras in vrtov.

Poljska literatura sedanosti.

Publicist Forst Battaglia naznanja, da bo v svoji zbirki «Literature sedanosti» v letu 1928. predstavil poljsko literaturo sedanje dobe. Brücknerjeve knjige o poljski literaturi so postale že nekoliko zastarele in ne zadostujejo več. Forst Battaglia je znan v evropskem časopisju kot pisatelj mnogoštevilnih člankov o moderni poljski literaturi, radi tega moremo pričakovati od njega zelo dobro pisano knjigo v tem področju.

Čaven: Mala gora.

«Ali prihajate z lova, gospod notar?»
«O ne, le s kratkega sprehoda z avtomobilom.»

Če bi Prešeren živel.

Profesor: «Vsi veliki možje, posebno pesniki, so bili v življenju naravnost obsovraženi, komaj po smrti so jih začeli častiti. Kaj mislite, vi Klun, če bi naš pesnik Prešeren še živel, da bi ga tako občudovali kot ga danes?»

Dijak Klun: «Seveda bi ga, ker bi imel že celih 128 let in bi bil najstarejši Slovenec.»

Znanje.

Ona: «Vi me hočete poročiti, dasi me poznate komaj tri dni.»

On: «O gospodična, jaz Vas poznam že mnogo dalj časa. Bil sem pet let uradnik v banki, v kateri ima Vaš oče naložen denar.»

Dober spomin.

Profesor Klun se vrača s svojo ženo iz restavracije:

«No, danes pa ne boš rekla, da sem pozabljiv. Spomnil sem se in vzel moj dežnik in še tvoj, ki si ga ti pozabila.»

«Joj, Jože, saj nisva vzela danes niti ti niti jaz dežnika, ko sva šla od doma.»

Ma'hna škoda.

Gospod zdravnik Keber gostilničarju: «Čujte, sinoči sem Vam pozabil plačati večerjo in pivo. Kaj bi bilo, če bi ponoči umrl?»

Gostilničar: «No majhna škoda, gospod zdravnik.»

Prípomoček.

«To se mi zdi čudno, komaj teden po nesreči, pa že letaš okoli popolnoma zdrav.»

«To mi je moj zdravnik takoj povedal, da bom letal. On mi je namreč tako zasolil račun, da sem moral prodati avtomobil, da sem ga plačal. Tako sem postal navezan na svoje čevlje.»

UGANKE.

ČRKOVNICA.

(Šestavil R. F.)

Oko, ter, Eda, oči, kam, zor, idi, luč, Ivo
Vsaki teh besed izpremeni po eno črko tako,
da dobiš znan pregovor.

UGANKE.

(Sestavil R. F.)

1. Ima — ga nima, nima — ga ima.
2. Lasje so ga stali življenje.
3. Ne zna čitati, a vendar poje mašo.
4. Klobuk ima, glave ne.
5. Voda je, a nihče je ne pije.
6. Včasih je živo, včasih ne, a ni umrlo.
7. Slon ga ima spredaj, pes pa od zadaj.

Ako rešiš prav te uganke, ti povedo začetne črke njih rešitev ime mesečnika.

Otroške uganke.

POSETNICA.

(Sestavil D. S., Gorica.)

Djre Kocel

Če uporabiš prav črke tega imena in priimka, zveš, kakšen poklic opravlja ta človek.

SPOMENIK.

(Sestavil Samec Josip, Trst.)

- Samoglasnik;
- žensko ime;
- povzročča vodo;
- reka v Avstriji;
- geometrijsko telo;
- domača žival;
- žensko ime;
- vas na Krasu;
- steza v snegu;
- soglasnik.

Od zgoraj navzdol čitaš ime slovenskega pisatelja.

Jaroslav Hašek: Pustolovščine dobrega vojaka Švejka v svetovni vojni. V Ljubljani, 1928. Založila Tiskovna zadruga. Cena broš 46 Din., vez. 56 Din.

Album slovenskih književnikov. Založila Tiskovna zadruga v Ljubljani. Uredil dr. Janko Šlebinger. Četverka 139 strani slik v bakrotisku in XXIX strani teksta. Cena od 5. maja dalje broš. 150 Din., vez. 180 Din. Zbirka je svojevrsten pojav v naši književnosti in nam predstavlja 267 mož, ki so delovali kot pesniki, pisatelji, kritiki, znanstveniki, šolniki, narodni buditelji, uredniki itd. pri mogočni zgradbi naše mlade narodne kulture.

Rešitev ugank v 4. številki IV. letnika.

Nagrobni kamen: Blaž Oves. Ključ: številke letnice ti povedo, katere črke moraš vzeti v vsaki besedi zaporedoma.

Stolp: Neža, raca, lira, čelo, kača, Sava, Jaka, Etna, osem, eden, vrat, Išel, guba, Elza, urar, Kras. — «Naročajte Naš glas.»

Izpeljanki: lesa, pesa, pest prst, prot, plot; krst, kost, kosa, koša, kaša, maša.

Kvadrati: kos, oko, sod; pas, Ana, sad; top, oje, pek.

Sitna vprašanja: 1.) senca; 2.) luna; 3.) mokrih; 4.) današnji dan; 5.) tema; 6.) na rimski cesti; 7.) v februarju; 8.) morske bolezni; 9.) četrtek.

Črkovnica: I. Trst, prst, krst, brst; II. Dob-rep-olje.

ZA KRATEK ČAS.

Pameten način kupčevanja.

V trgovino pride nek nimanič in ukaže pol kg slanine. Ko mu trgovec postreže, spravi slanino v žep in išče nestržno denarnico, medtem ko vpraša:

«Oprostite, bi mi znali povedati za kakega zdravnika za kožne bolezni?»

«Čemu vprašate?»

«Glejte... imam garje.»

«Garjel?... O tedaj si kar obdržite vaš denar!»

Zobozdravnik.

Neki gospod je prišel k zobozdravniku.

«Zob moramo izdreti,» je dejal zdravnik. «Nič se ne bojte, pomazal ga bom nekoliko, da vas ne bo nič bolelo.»

«To pravite komu drugemu, ne meni,» ga je zavrnil gospod, «jaz sem namreč sam zobozdravnik.»

Popravek.

Vrinilo se je nekaj tiskovnih napak, katere naj čitatelj sam popravi: stran 154. v članku o knjigi o Župančiču čitaj v 12. vrstici: C r o n i a; v 20. vrstici na strani 155.: o b č u d u j o č; na strani 158. v 19. vrstici od spodaj navzgor: a l i p a; na strani 159. v 24. vrstici: Semitska ljudstva, zlasti Feničani so zanesli s trgovanjem vinogradništvo v druge dežele ob Sredozemskem morju, posebno v Egipt in Grčijo.

Knjigarna - papirnica Stoka

Na drobno!

Trst — via Milano 37 — Trst

Na debelo!

Ima v zalogi: Razne knjige - Pisemski papir - Noteze - Razglednice
Albume - Tintnike - Pisarniške in šolske potrebščine. - Izvršuje vsa
knjigoveška dela, tiskovine in pečate. Originalne vezave za „Naš Glas“.

Pismena naročila se izvršujejo hitro in tudi z največjo natančnostjo.

ZOBOZDRAVNIK

M. U. LOJZ KRAIGHER

SPECIJALIST ZA BOLEZNI V USTIH IN NA ZOBH

Z IZPITOM NEMŠKEGA DRŽ. ZOBOZDRAVNIKA

SPREJEMA VSA ZOBOZDRAVNIŠKA IN ZOBO-
TEHNIŠKA OPRAVILA

V GORICI NA TRAVNIKU ŠTEV. 20, I. NADSTROPJE

Conto corrente con la Posta

M. U. dr. D. Sardoč v Trstu

specijalist za usne in zobne bolezni perfekcioniran na dunajski kliniki
ordinira v Via S. Lazzaro šte. 23, II. nadstropje
od 9-12 in 3-7.

LEKARNA

Castellanovich

Lastnik: F. BOLAFFIO

Via del Giuliani šte. 42, Trst
(SV. JAKOB.)

VODA „DELL' ALABARDA“ proti izpadanju las

Vsebuje kinin in je vsled tega posebno priporočljiva proti prhljaju in za ojačenje korenin. — Steklenica po L 6.— in se dobiva samo v lekarni CASTELLANOVICH, Trst, Via Giuliani šte. 42, Trst.

GLYKOL

Zelo uspešno sredstvo posebno poleti, v vročih dneh. Kdor se čuti živčno slabega in trpi na glavobolu, naj uporablja samo „GLYKOL“, ki ozdravi v najkrajš. času. Cena steklenici L 8.50. — Za popolno ozdravljenje je treba še 6 steklenic.

Izvrstne Švedske kapljice
sv. Antona za želodec.

Narodna knjigarna in papirnica

sedaj knjigarna „G. CARDUCCI“

Gorica, Via Carducci št. 7 - Telefon 169

priporoča svojo zalogo knjig in pisarniških potrebščin, Preskrbi v najkrajšem roku knjige iz inozemstva po dnevnem kurzu - Razprodaja na drobno in debelo.

LASTNA KNJIGOVEZNICA.

TVRDKA

FRANC KNEŽIČ

ustanovljena l. 1896.

Velika zaloga blaga za moške in ženske, perila, bombažnin, drobnarije in modnih oblek. Cene zmerne.

Trst (7) Corso Garibaldi 24. (Lastna palača)

Tržaška posojiln. in hranilnica

registrovana zadruga z omejenim poroštvom

uraduje v svoji lastni hiši ulica Torre bianca 19, I. n.

Sprejema navadne hranilne vloge na knjižice, vloge na tekoči račun in vloge na čekovni promet, ter jih obrestuje po 4% Večje in stalne vloge po dogovoru. - Sprejema „Dinarje“ na tek. račun in jih obrestuje po dogovoru. Davek od vlog plačuje zavod sam. - Daje posojila na vknjižbe, menice, zastave in osebne kredite. - Obrestina mera po dogovoru. - Na razpolago varnosne celice (safe). — Uradne ure za stranke od 8.50 do 13 in od 16 do 18. - Ob nedeljah urad zapri. — Štev. telef. 25-67. — Najstarejši slovenski denarni zavod.